

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Analýza jednotek Aktivních záloh ozbrojených sil
České republiky a jejich možností nasazení
v krizových situacích**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **OCHRANA OBYVATELSTVA**

Autor: Bc. Daniel Píša

Vedoucí práce: Ing. Vladimír Štípek, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem Analýza jednotek Aktivních záloh ozbrojených sil České republiky a jejich možností nasazení v krizových situacích jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 1. května 2022

Bc. Daniel Píša

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Ing. Vladimíru Štípkovi, Ph.D. za mnohé cenné rady, kterými mě usměrňoval ve způsobu uchopení tématu diplomové práce a za čas věnovaný při konzultacích. Chtěl bych také vyjádřit poděkování Ing. Liboru Líbalovi za odborné vedení, konzultace a cenný čas poskytnutý při zpracovávání diplomové práce.

Dále děkuji kolegům, odborníkům, z řad vojenských profesionálů, jmenovitě plukovníku Ing. Martinu Špičákovi (Velitelství teritoria), plukovníku Ing. Lukáši Stejskalovi (Velitelství pro operace), plukovníku Ing. Břetislavu Sedláčkovi (Sekce plánování schopností MO), plukovníku Zachary L. Millerovi (Memphis District Commander, Army reserves) a kapitánu Santosovi Limovi (National Guard), kteří mě ochotně ve svém volném čase zodpověděli zásadní otázky z úrovně operačního a strategického řízení Aktivních záloh popř. obdobných zahraničních organizací.

Analýza jednotek Aktivních záloh ozbrojených sil České republiky a jejich možností nasazení v krizových situacích

Abstrakt

Cílem diplomové práce je analýza existujících jednotek a právního rámce vzhledem k fyzickým, podnikajícím fyzickým osobám a právnickým osobám, porovnání s obdobným systémem v zahraničí. Analýza a zhodnocení úrovně připravenosti, vybavenosti a možností použití vzhledem k možným plněným úkolům v krizových situacích.

Teoretická část se zabývá obecným pojmem zálohy, definicí Aktivní zálohy, strukturou velení a řízení, dále systémem vyžadování sil a prostředků Armády České republiky, včetně Aktivní zálohy. Definiuje krizové stavy a popisuje možnosti využití Aktivní zálohy při krizových situacích. Pojmenuje důvody a způsob povolání Aktivní zálohy do činné služby. Specifikuje povinnosti a nároky zaměstnavatele vojáka v Aktivní záloze a zároveň povinnosti Armády České republiky vůči zaměstnavatelům vojáka v Aktivní záloze. Popisuje obdobný typ jednotek Aktivní zálohy v zahraničí, konkrétně ve Spojených státech amerických jednotky Národní gardy a Armádní zálohy.

Praktickou část tvoří dotazníkové šetření, v němž odpovídali respondenti přímo z řad Aktivní zálohy a vojáků z povolání starajících se o agendu Aktivní zálohy. Dále je zpracována vojenská analýza DOTMLPF-I a SWOT analýza. Dotazníkové šetření je přímo cílenými otázkami využito i k doplnění analýzy DOTMLPF-I. Těžištěm práce bylo získání a analyzování dat a informací. Závěry jsou shrnuty ve zhodnocení možností nasazení Aktivní zálohy a zároveň na základě zpracovaných výsledků analýz uvedena konkrétní doporučení do krátkodobého, střednědobého i dlouhodobého horizontu.

Klíčová slova

Aktivní záloha; armáda; krizové situace; krizové stavy; národní garda; povinná záloha; rezervy.

Active reserves of Armed forces of Czech Republic analysis and possibilities of their deployment in crisis situations

Abstract

The aim of the diploma thesis is the analysis of existing reserve units and the legal framework with respect to natural, entrepreneurial natural persons and legal entities, comparison with a similar system abroad. Analysis and evaluation of the level of readiness, equipment, and possibilities of deployment with regards to feasible tasks in crisis situations.

The theoretical part deals with the general concept of reserves, the definition of Active reserves, the structure of command and control, and the system of requiring forces and resources of the Army, including Active reserves. It defines crisis situations and describes the possibilities of using Active reserves in crisis situations. It describes the reasons and way of calling Active reserves into active duty. It specifies the duties and requirements of the soldier's employer and at the same time the obligations of the Army towards the soldier's employer in Active reserves. It describes a similar types of Active reserves units abroad, specifically in the United States the National Guard and the Army Reserves.

The practical part consists of a questionnaire survey, in which respondents comprised of Active reserves soldiers and professional soldiers who are dedicated to run Active reserves agenda. DOTMLPF-I, the military analysis, was conducted as well as SWOT analysis. The questionnaire survey was also used to directly ask targeted questions to complete the DOTMLPF-I analysis. The focus of the work was to obtain and analyse data and information. The conclusions are summarized in the evaluation of the possibilities of deploying Active reserves and at the same time, based on the processed results of analyses, specific recommendations for the short, midterm and long term are given.

Keywords

Active reserves; army; crisis conditions; crisis situations; National guard; obligatory reserves; reserves.

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část	10
1.1 Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky	10
1.2 Vývoj Aktivních záloh ozbrojených sil České republiky	14
1.3 Struktura velení a řízení vzhledem k aktivní záloze	19
1.4 Vyžadování sil a prostředků Armády České republiky.....	21
1.5 Vojenský materiál Aktivní zálohy	23
1.6 Krizové situace a krizové stavy.....	23
1.7 Využití Aktivní zálohy při krizových situacích	26
1.8 Způsoby povolání Aktivní zálohy do činné služby	28
1.9 Finanční nároky a povinnosti vojáka v Aktivní záloze	29
1.10 Povinnosti zaměstnavatele vojáka v Aktivní záloze	30
1.11 Povinnosti Armády České republiky vůči zaměstnavatelům	30
1.12 Obdoba jednotek Aktivní zálohy ozbrojených sil v zahraničí.....	31
1.12.1 Národní garda	31
1.12.2 Armádní záloha.....	32
2 Cíl práce, výzkumná otázka.....	34
3 Operacionalizace.....	35
4 Metodika	36
4.1 Dotazníkové šetření.....	36
4.2 Metoda DOTMLPF-I	40
4.3 SWOT analýza	41
5 Výsledky	42
5.1 Výsledky dotazníkového šetření	42
5.2 Výsledky analýzy DOTMLPF-I.....	50

5.3	SWOT analýza Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky	57
6	Diskuse.....	60
7	Závěr	72
	Seznam literatury	75
	Seznam příloh, obrázků, diagramů, tabulek a grafů	80
	Seznam zkratk	81

Úvod

V průběhu změn politického a státního zřízení po tzv. „Sametové revoluce“ prošly ozbrojené síly České a Slovenské Federativní Republiky, resp. později samostatné České republiky mnoha reorganizacemi, které se dají stručně charakterizovat zejména podstatným zeštíhlením počtů a z toho vyplývajících schopností. Mnoho hlubokých jizev zanechaly i různá úsporná opatření týkající se financování Ministerstva obrany.

Z původně více než třisetisícové armády zbyla profesionální armáda o celkovém počtu přibližně 26 600 vojáků z povolání. S profesionalizací armády v roce 2005 se zásadním způsobem změnil i její schopnosti v systému doplňování Ozbrojených sil, kdy každým rokem klesá povolatelný počet občanů s předchozí vojenskou zkušeností v rámci základního výcviku, který občané absolvovali v rámci základní vojenské služby.

Přitom je Armáda České republiky (dále jen AČR) předurčena k plnění celé řady úkolů. Mimo ochrany a obrany územní celistvosti republiky a mezinárodních závazků České republiky, také k vnitřním funkcím při zajišťování bezpečnosti občanů.

Vnitřní funkce při zajišťování bezpečnosti jsou naplňovány především v rámci Integrovaného záchranného systému České republiky (dále jen IZS), kdy složky AČR pomáhají záchranným a zdravotnickým složkám státu při likvidaci a omezení následků průmyslových a ekologických havárií, po živelních pohromách, jako jsou povodně nebo velké množství sněhu, nebo při likvidaci ohnisek nebezpečné nákazy.

Jak už rozsah požadovaných úkolů napovídá, aby Armáda takové požadavky dokázala naplňovat, je žádoucí, aby bylo možné jádro profesionálních složek v případě potřeby rychle a efektivně doplnit.

K doplňování stavů AČR jsou určeni vojáci v záloze, a především vojáci Aktivní zálohy ozbrojených sil ČR (dále jen AZ popř. AZ OS ČR). Oficiálně byla zřízena na základě zákona číslo 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).

Zpočátku byl institut AZ budován zejména ve prospěch teritoriální obrany a ochrany objektů důležitých pro obranu státu. V rámci krátké existence AZ došlo k několika různým restrukturalizacím a v horizontu několika let došlo k významnému navýšení počtů příslušníků a jednotek, a to v různých stupních hierarchie AČR.

Dosud byly jednotky AZ oficiálně nasazeny pouze při realizaci likvidačních prací po povodních a očkování v Národním očkovacím centru vakcínou proti COVID-19. Diplomová práce se zabývá analýzou a využitelností AZ v krizových situacích zejména nevojenského charakteru.

1 Teoretická část

Teoretická část obsahuje popis, historii a vývoj AZ včetně důvodů její existence. Zabývá se právními normativy, kterými se výstavba AZ řídí a provozuje, a to jak v rámci ozbrojených sil, tak ve vztahu k vnějšímu prostředí. Dále definuje krizové situace a popisuje srovnatelné jednotky v zahraničních ozbrojených silách.

1.1 Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky

Vojenská záloha je dle americké vojenské doktríny definována jako „*část ozbrojených sil, která je držena v ústraní, či je v rámci začátku operací držena mimo bojovou operaci, aby mohla být dále využita v rozhodující moment.*“ (ADP 3-90, 2019, s. 2-15) Termín „záloha“ v tomto případě charakterizuje hlavní úkol daných jednotek.

Z hlediska doplňování personálem je záloha soubor vycvičených vojáků mimo službu, který je předurčen pro opětovné rozšíření armády v případě potřeby.

Bezpečnostní zájmy jsou stanoveny v Bezpečnostní strategii ČR. Je stanovena odpovědnost vlády a stanovuje bezpečnostní zájmy ČR. Z ní vyplývají další úkoly a navazující legislativa. (Bezpečnostní strategie ČR, 2015)

Hlavní úkoly AČR stanovuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky jako obranu proti vnějšímu napadení a plnění úkolů na základě mezinárodních smluvních závazků týkajících se společné obrany nebo operací na udržení míru a bezpečnosti. § 2 tohoto zákona definuje: „*Operačním nasazením se rozumí:*

- a) *použití ozbrojených sil při obraně České republiky proti vnějšímu napadení nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí, nebo*
- b) *plnění úkolů ozbrojených sil v prostředí ozbrojeného konfliktu nebo v prostředí ohroženém bojovou činností.*“

„Operační nasazení“ vnitřní předpisy nadále upravují a umožňují povolání a nasazení jednotek Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky (dále jen AZ, popř. AZ OS ČR) v případě akutní potřeby, tedy bez nutnosti plánování v dlouhodobém časovém horizontu.

AZ je určena k doplňování ozbrojených sil (dále jen OS) za stavu ohrožení státu, za válečného stavu nebo při vzniku nevojenských krizových situací – zejména k pomoci při živelních a ekologických pohromách. Její existence se opírá o zákon 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) ve znění pozdějších předpisů. Branný zákon vymezuje mimo jiné i způsob vstupu uchazeče do AZ.

Podle typu příslušnosti jednotky AZ se dále dělí hlavní úkoly jednotek. V zásadě rozlišujeme dva typy, v případě pěších rot při krajském vojenském velitelství (dále jen KVV) je to příprava k ochraně objektů důležitých pro obranu státu (dále jen ODOS), v případě ostatních jednotek je to vytvoření další manévrové jednotky a prioritní „personální bazén“ k doplňování (úhradě) bojových ztrát u mateřské jednotky (např. mechanizovaná rota AZ 42. mechanizovaného praporu).

Aktivní zálohy tvoří jeden ze základních stavebních kamenů pro teritoriální obranu ČR. Teritoriální obrana je postavená na postupném přechodu z míru do stavu ohrožení státu a válečného stavu. Přitom řada úkolů, zejména s ohledem na hybridní bojiště vyžaduje schopnost reagovat již v době, kdy tyto stavy ještě vyhlášovány nejsou, a to jak na vnitřní, tak vnější úrovni. Právní rámec AZ toto umožňuje ještě před vyhlášením jakéhokoliv mobilizačního stupně. (Obranná strategie České republiky, 2017; Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Teritoriální síly tvoří Velitelství teritoria a čtrnáct krajských vojenských velitelství jako vojenskými územními prvky pro zabezpečení a řešení obrany a ochrany teritoria. Kromě plánování, řízení přípravy AZ budou bránit a chránit objekty důležité pro obranu státu, realizovat jednotlivá vybraná opatření operační přípravy státního území a podílet se na zajištění podpory spojeneckých vojsk na území ČR, to zahrnuje úkoly jako ochranu sil, ochranu komunikačních a dopravních uzlů a koridorů. (Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Oba hlavní druhy sil AZ mají mít schopnost nasazení v míru a plnění úkolů v oblasti zajištění obrany proti vnějšímu napadení a vnitřní bezpečnosti České republiky v rámci eliminace vojenských a nevojenských krizových situací na území ČR i mimo ně. (Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Výrazně se zkracuje varovací doba pro přípravu a nasazení sil AČR, a to ať už v bojovém nasazení nebo provádění záchranných a likvidačních prací. Proto

je nutné, aby již v míru AČR disponovala dostatečnými personálními zálohami. Dále je nutné mít k dispozici materiální rezervy v dostatečném množství, které nelze získat v krátkém časovém období, a je potřeba aby byly zaručeny dodávky materiálu a služeb ze strany průmyslu.

Jednotky AČR, tedy i AZ budou nadále podporovat složky IZS, jako její součást, a to zejména v případě rozsáhlé krizové situace na území ČR v případě vzniku živelní pohromy, průmyslové havárie a pandemie. (Koncepte aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012 Koncepte výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Nadále budou rozvíjeny schopnosti AZ k plnění podpůrných úkolů k zajištění vnitřní bezpečnosti a v návaznosti na eliminaci nevojenských rizik i rozvoj koordinace s prvky krizového řízení na území krajů. (Koncepte výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Kromě výše uvedených schopností Generální štáb počítá s tím, že AZ bude disponovat speciálními odbornostmi k plnění úkolů informačních operací, zajištění komunikačních a informačních systémů, a to zejména v rámci Velitelství kybernetických sil a jednotek CIMIC (civilně-vojenská spolupráce) / PSYOPS (psychologická operace).

V současné době tvoří AZ následující jednotky:

- 14 teritoriálních pěších rot AZ u KVV, tyto jednotky jsou primárně určeny k ostraze ODOS;
- 17 jednotek u pozemních sil;
- 13 jednotek u útvarů vzdušných sil;
- 15 jednotek u vojenských velitelství, ředitelství a sekcí AČR, Vojenské policie a Vojenského zpravodajství. (Jednotky AZ, 2022)

Rok	Přírůstky v jednotlivých letech	Úbytky v jednotlivých letech	Skutečné počty k 31. 12. daného roku
2011	159	73	1093
2012	195	93	1128
2013	169	102	1214
2014	232	113	1237
2015	247	121	1259
2016	420	119	1488
2017	886	120	2194
2018	811	213	2788
2019	673	285	3190
2020	609	352	3468

*Tabulka 1: Vývoj počtů příslušníků AZ
Zdroj: SPS MO*

Vývoj počtů příslušníků AZ je uveden v tab. 2. Koncepce AZ z roku 2013 jasně určuje horní hranici plánovaných počtu vojáků v AZ na 3000. Koncepce výstavby AČR (dále jen KVAČR) z roku 2019 tento rámec podstatně rozvíjí, a to stanovením dílčího milníku, kdy plán je dosáhnout upraveným systémem náboru a práce s personálem v roce 2025 celkem 5700 skutečných obsazených míst vojáků v AZ a v roce 2030 dosáhnout naplněnosti do 10000 systemizovaných míst. O důležitosti personálního rozvoje daných jednotek vypovídá už jedna z jeho úvodních tezí: „*Plánujeme armádu účelnější a silnější, proto doplňujeme zejména bojové útvary a navyšujeme aktivní zálohu (AZ)*“, Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019, s. 5). Zvláště pak bereme-li v potaz, že aktivní záloha je i součástí bojových útvarů (referováno jako AZ u druhů sil). Takové jednotky potom dostanou dvojnásobnou prioritu. (Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019)

Obecně lze konstatovat, že občany ČR se daří náborovat do AZ, stejně jako se daří je zapojovat do dobrovolných vojenských cvičení (cvičení bez jakéhokoliv nároku na finanční náležitosti, dále jen DVC). Zvýšený zájem o službu v AZ a provádění DVC se výrazně zvýšil zejména po tragických událostech v zahraničních misích v Afghánistánu v letech 2015 a 2018. Konkrétně jde o přírůstky v roce 2016 a dále, protože je nutné reflektovat určité zpoždění dané administrativou přijímacího procesu do AZ. Stejně tak je patrný až desetkrát zvýšený zájem o vstup do AZ po napadení Ukrajiny Ruskem v roce 2022. (Magdoňová, © 2022)

Výše uvedená tabulka skutečných počtů, a především strategický dokument KVAČR napovídá, že je třeba připravit a vydat novou koncepci AZ nebo stávající přepracovat

tak, aby naplnila cíle vyplánované v koncepci výstavby AČR. (Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon); Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012)

1.2 Vývoj Aktivních záloh ozbrojených sil České republiky

Zálohy byly prvotně formovány za Habsburské monarchie, kdy v roce 1802 byla zrušena doživotní vojenská služba pro naverbované vojáky, kteří po 10, 12, resp. 14 letech vojenskou službu ukončili a stali se součástí prvních vzniklých záloh. (Kuthan, © 2018a)

V roce 1858 za Rakouského císařství byla zavedena všeobecná branná povinnost, která zahrnovala povinnost 8leté vojenské činné služby a následné povinné setrvání v zálohách po dobu 2 let. V roce 1868 došlo ke změně systému, kdy povinná vojenská činná služba byla zkrácena na 3 roky, ale doba setrvání v zálohách byla prodloužena na 7 let. Tento systém branné povinnosti byl zachován až do první světové války. (Kuthan, © 2018a)

Princip tradice dobrovolnosti záloh byl založen působením československých legií v Rusku, Francii a Itálii během první světové války. (Kuthan, © 2018a)

Za doby první republiky byly zálohy tvořeny až v reakci na zhoršující se mezinárodní bezpečnostní situaci, kdy po absolvování povinné vojenské služby v délce 1,5 roku, resp. 2 let byli občané zařazeni do zálohy a v průběhu let do dovršení 41 let museli absolvovat čtyři vojenská cvičení k udržení odbornosti. Mimo povinné zálohy zastřešovaly dobrovolnou brannou přípravu různé občanské spolky, zejména šlo o Československou obec Sokolskou a Československou obec legionářskou. Současně byly formovány Národní gardy, ty svým posláním navázaly na tradice dobrovolných ostrostřeleckých sborů. Společným cílem všech výše uvedených organizací bylo udržování a příprava vojenské odbornosti pro posílení armády pro případ mobilizace. (Kuthan, © 2018a; Historie aktivní zálohy, © 2019)

Po druhé světové válce opět ekvivalent aktivních záloh zastřešovaly občanské spolky obec Sokolská a začaly vznikat zárodky Lidových milic, tehdy známé jako Závodní stráž. Výrazný zlom přišel v roce 1948 kdy Ústřední výbor Komunistické strany Československa rozhodl o vzniku Lidových milic (v blízkém časovém horizontu také známé jako Závodní milice, Závodní stráž nebo Dělnické milice). Už v roce

oficiálního vzniku se Lidové milice skládaly z více než 10 000 příslušníků. (Kuthan, © 2018a; Historie aktivní zálohy, © 2019)

Před sametovou revolucí dosahoval skutečný počet Lidových milic 86 494 osob. Byli přitom vybaveni organickými (přímo přidělenými) zbraněmi, technikou i prostředky spojení. Mezi výzbroj patřily i těžké zbraně jako bezzákluzové kanony, minomety, kulomety, ruční protitankové zbraně a další. Zajímavé je, že Lidové milice nebyly právně vůbec vymezeny.

Nicméně na základě zákona č. 92/1951 Sb. o branné výchově z 2. listopadu 1951 vznikla po dalších dvou dnech organizace Svazarm, jehož úkolem bylo připravovat členy v branné výchově ve volnočasových aktivitách. Zastřešoval výcvik branných záloh, branců a mimo jiné i civilní obranu. (Kuthan, © 2018a; Historie aktivní zálohy, © 2019)

Po sametové revoluci došlo k výrazným škrtkům a restrukturalizaci OS a až do roku 2002 prakticky neexistoval žádný ekvivalent aktivních záloh.

Situace se změnila po přelomu tisíciletí, kdy zákon č. 128/2002 Sb., změnil ustanovení několika dalších zákonů a vymezil prostor pro Aktivní zálohu dobrovolnou (dále jen AZD). Za dobrovolné udržování své vojenské odborné připravenosti měli AZD nárok na odměnu v celkové výši 6000 Kč ročně. Na konci roku 2004, po dvou letech od účinnosti zákona bylo do AZD zařazeno 1312 vojáků. (Kuthan, 2009; Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012)

V roce 2004 vešel v platnost zákon č. 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). Tím se podařilo systémově transformovat AZD na AZ a vytvořit principy a zásady k rekrutaci AZ, jejich náležitostí a odměňování včetně systému povolování k výkonu vojenské činné služby. (Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012)

V rámci hledání optimálního místa a úlohy v rámci OS ČR došlo v letech 2007 – 2015 k několika transformacím, kdy při změnách svoji roli hrál rozpočet resortu MO, dále dočasná tzv. „afganizace“ AČR, stejně jako nedostatek zkušeností se zálohami v profesionální armádě. (Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012)

V roce 2012 byl vydán zásadní strategický dokument, Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky. Ten identifikoval řadu doporučení, včetně návrhů na novelizaci dotčených zákonů a souvisejících právních předpisů. I na jeho základě v roce 2016 došlo k další zásadní úpravě branného zákona, konkrétně šlo o zavedení termínu operační nasazení, které umožní flexibilní, neplánované nasazení AZ v délce do 7 měsíců v kalendářním roce. Do operačního nasazení může být voják povolán nejméně 2 pracovní dny před dnem nástupu. Dřívější ustanovení přitom umožňovalo povolání AZ pouze na dobu 14 dní. (Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), 2004; Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012; Grohman, © 2012a,b)

V roce 2017 došlo k vytvoření rot AZ u útvarů druhů sil napříč pozemními i vzdušnými silami. U útvarů druhů sil, kde jednotky AZ již existovaly, došlo k jejich transformaci, jako například pěší četa, 41. mechanizovaného praporu byla transformována na mechanizovanou rotu AZ 41. mechanizovaného praporu.

Proces transformace je přitom stále v procesu. V současné situaci je naprostá většina jednotek AZ u druhů sil předurčena v rámci mobilizace tvořit základ pro nově budované prapory. V praxi ale dochází k mnoha problémům, proto se na úrovni Sekce plánování schopností (dále jen SPS) Ministerstva obrany (dále jen MO) diskutují další možnosti včetně zachování jednotek AZ u druhů vojsk i ve válečné struktuře.

Níže je uveden přehled aktivací záloh:

- 1938 v období předmnichovské krize;
- 1956 v souvislosti s obdobím občanských nepokojů v Maďarsku;
- 1962 v rámci Karibské krize;
- 2002 AZD likvidace následků povodní – jako součást plánovaného cvičení;
- 2006 pěší rota AZ povodně;
- 2009 pěší roty AZ povodně – i přes schválení nasazení ministrem obrany a místopředsdou vlády, nešlo o oficiální nasazení AZ;
- 2013 povodně, včetně stavby protipovodňových bariér a hrází – první oficiální mimořádná aktivace AZ; (Kuthan, © 2018b)

- 2021 nasazení v Národním očkovacím centru – druhá oficiální mimořádná aktivace AZ; (Dvořáková, © 2021)
- 2020 likvidační pomoc po tornádu – pouze dobrovolnická činnost.

Výše uvedený seznam uvádí překvapivě málo nasazení AZ při krizových situacích. To je následek několika faktorů, v první řadě je to nevyužití armády jako složky IZS, kdy hlavní složky IZS zpravidla deklarují, že situaci zvládají bez nutnosti nasazení dalších složek. Pokud dochází k nasazení armády, pak armáda vnímá obě tváře potenciálního nasazení AZ, kdy na jedné straně se jedná o dobrou reklamu pro jednotky AZ, ale na druhou stranu může u laické veřejnosti tvořit dojem, že profesionální armáda nezvládá svoje úkoly, a proto dochází k povolání AZ. Dalším faktorem je pak vyšší finanční náročnost AZ při operačním nasazení, resp. neplánovaném vojenském cvičení. Většina nasazení AZ tak byla realizována jako ryze dobrovolnická činnost bez jakéhokoliv finančního nároku a bez oficiálního zapojení systému velení a řízení OS ČR. (Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012; Kuthan, © 2018b; Historie aktivní zálohy, © 2019)

AČR jako celek je přitom jako ostatní složka IZS nasazena poměrně často. Zpravidla největší podíl z hlediska počtu nasazení má vzdušný zdravotnický odsun (bez zahrnutí použití letecké záchranné služby, jež je přímou součástí (základní složkou) IZS. Počty jednotlivých událostí jsou uvedeny v tab. 1. (Potáč et al., 2019)

Druh události	2014	2015	2016	2017	2018
Vzdušný zdravotnický odsun	8	5	14	23	28
Jiný vzdušný odsun/zásah	1	2	0	0	2
Požár	8	1	15	2	4
Dopravní nehoda	5	0	2	1	0
Jiná událost	0	3	1	6	4
Celkem	22	11	32	32	38

Tabulka 2: Počet jednotlivých událostí s nasazením sil a prostředků AČR v letech 2014–2018
Zdroj: SPS MO

Za bližší rozebrání stojí následující oficiální nasazení AZ:

Povodně (2013)

V červnu 2013 se povodně vyskytovaly na území ČR a trvaly po dobu celého měsíce. Doba trvání povodní se dělila na tři fáze, které se objevily v různém časovém období a v různých částech země. Podmínky ke vzniku povodní byly vytvořeny už v květnu, kdy byly na celém území ČR vydatné srážky, které zvýšily průtok řek a nasatily půdu dešťovou vodou. V období od 29. května do 5. června nastala první povodňová vlna, ta byla ze všech tří nejsilnější. Zasáhla Středočeskou pahorkatinu, severozápadní a severovýchodní Čechy. Druhá vlna přišla v rozmezí 10. a 12. června v Jihočeském kraji. Poslední vlna přišla 24. června a trvala do 27. června. Ta zasáhla oblast Českomoravské vrchoviny, Krkonoš a Jizerských hor. (Ministerstvo životního prostředí, © 2013a,b)

Při těchto povodních byl vyhlášen nouzový stav v celkem 6 krajích a v Praze. V návaznosti na situaci a v souladu s Konceptí výstavby AZ povolala pěší rota Ústeckého kraje vláda v čele s premiérem Petrem Nečasem s úkolem odstranit následky živelní katastrofy. Nasazení roty ale v prvotním okamžiku bylo dobrovolné, a to konkrétně v termínu 8. do 14. června, kdy pěší rota posilovala Městskou policii, zajišťovala veřejný pořádek a střežila evakuované objekty. Na vojenské cvičení byla povolána až od 16. června. Poté byl prvním oficiálním úkolem roty vystřídat síly z Úkolového uskupení Sever, tedy vojáků z povolání (dále jen VzP), kteří zasahovali v oblasti již od počátku června. V návaznosti na vystřídání rota čistila hlavní komunikace pro jednotky IZS a břeh Labe od naplavenin. Nasazení se celkem zúčastnilo 44 příslušníků AZ. (Speychal, © 2013; Jelínková a Kohout, ©2013; Janoušek, © 2013; Ministerstvo obrany, 2013)

Nasazení v Národním očkovacím centru (2021)

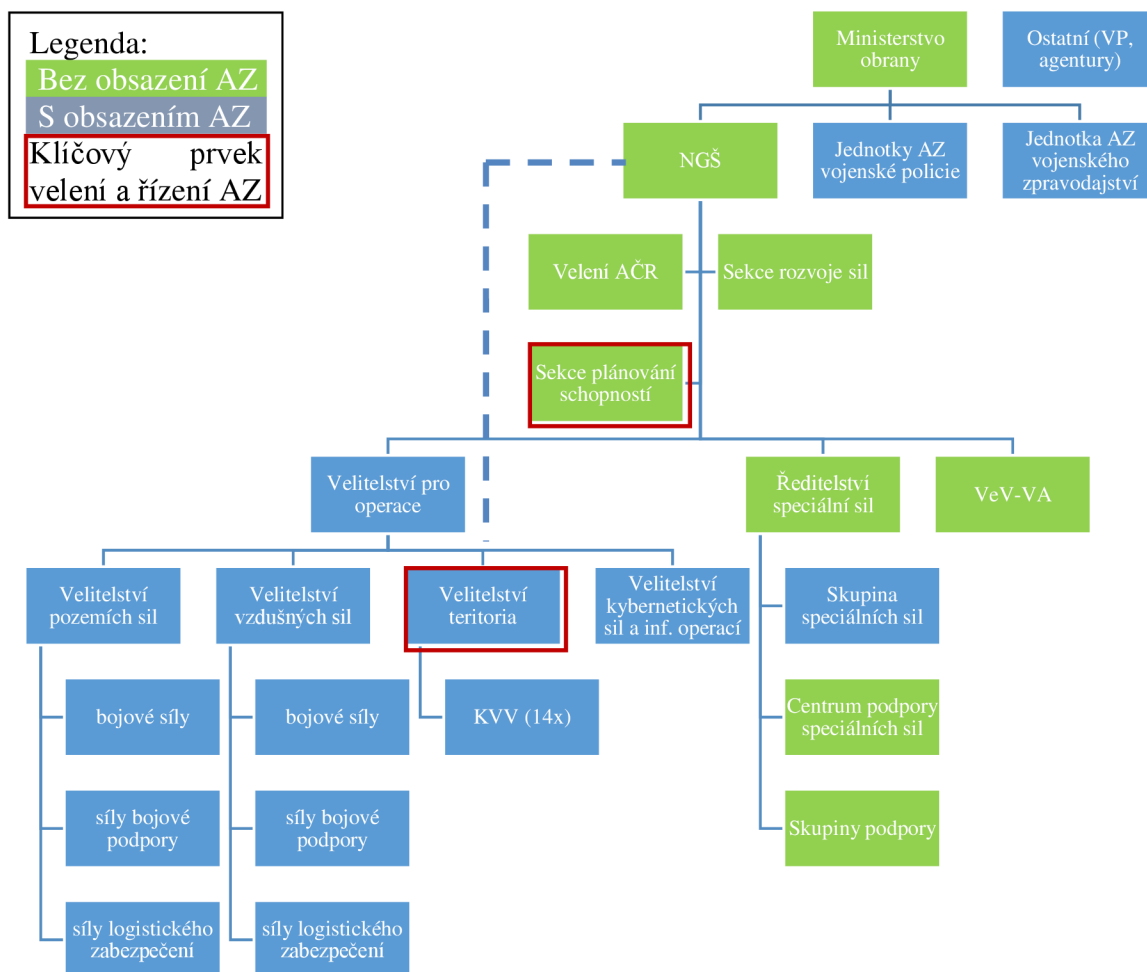
Druhé oficiální nasazení AZ (poprvé bylo využito k povolání „*Operační nasazení*“ podle § 12a, zákona č. 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) proběhlo od 14. července do 15. srpna 2021 v Národním očkovacím centru. Tou dobou jednotky AČR dlouhodobě pomáhaly se zabezpečením chodu různých oddělení nemocnic a jiných zařízení na celém území ČR.

Při spuštění hromadného očkování v Národním očkovacím centru tak byly zvažovány různé možnosti, jak dále nezatěžovat jednotky VzP více než bylo nezbytně nutné. I to byl jeden z důvodů, proč se náčelník generálního štábu (dále jen NGŠ) rozhodl pro nasazení AZ. Celkem bylo nasazeno 220 vojáků AZ, kteří sloužili ve směnách po boku VzP. V průběhu operačního nasazení AZ bylo v jeden den v očkovacím centru 70 vojáků a z toho 55 vojáků AZ. Jejich hlavním úkolem bylo pomáhat lidem s orientací v areálu, hendikepovaným s přepravou a v neposlední řadě dohlížet na samotnou organizaci a chod Národního očkovacího centra. Celá akce byla poprvé také organizována a zaštitěna Velitelstvím teritoria. Úkolové uskupení bylo postaveno na pěších rotách hlavního města Prahy, Středočeského kraje a dále doplněno jednotlivci ostatních pěších rot KVV ale i z rot AZ druhů sil. (Dvořáková, © 2021; Halíková © 2021)

1.3 Struktura velení a řízení vzhledem k aktivní záloze

„Všechna taktická velitelství budou mít schopnost plánovat, řídit a organizovat přípravu sil a prostředků do operací. Velitelství teritoria bude mít schopnost plánovat, řídit, cvičit, připravovat a doplňovat AZ, připravovat a plánovat obranu a ochranu objektů důležitých pro obranu státu a realizovat operační přípravu státního území.“ (Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019, s. 15)

Základním taktickým velitelstvím vzhledem k AZ jsou Velitelství teritoria (dále jen VeTer), Velitelství pozemních sil, Velitelství vzdušných sil. VeTer řídí jednotky AZ, které si představí zpravidla laik, tedy pěší roty jednotlivých KVV, zatímco zbývající dvě velitelství řídí jednotky AZ (roty a čety) prostřednictvím podřízených útvarů. Operačně pak může jednotky řídit Velitelství pro operace, a to v případě jejich nasazení. Řízení může probíhat přímo, ale zpravidla to bude prostřednictvím organického řetězce velení a řízení. Řetězec velení a řízení je graficky zpracován v obr. 1.

Obrázek 1: Schéma systému velení a řízení
 Zdroj: vlastní

SPS MO odpovídá za rozpracování Obranné strategie ČR, koncepci mobilizace, a tudíž má v gesci i příslušné právní předpisy, především branný zákon č. 585/2004 Sb. SPS je vrchním článkem velení a řízení AZ v mírové struktuře. Krom toho „je gestorem ročního plánu resortu MO a koordinuje zpracování podkladů do střednědobého plánu činnosti za AČR, odpovídá za odborné řízení systému velení a řízení, za stanovování zásad a norem v oblasti společné přípravy pozemních sil a vzdušných sil, záchranné a výsadkové služby v AČR. Koordinuje proces udržení a rozvoje schopností AČR.“ (Armáda ČR, © 2021)

Velitelství pro operace je v přímé podřízenosti NGŠ, je určeno k řízení a koordinaci činnosti při nasazení AČR, k řešení krizových situací v souladu se zákonem č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky, kdy zároveň zabezpečuje ekonomickou, logistickou a právní podporu nasazovaných sil a prostředků.

Je výkonným orgánem v procesu bojové a mobilizační pohotovosti a krizového řízení v rámci Ministerstva obrany ČR a Ozbrojených sil České republiky a přípravy na krizové situace a krizové řízení. (Armáda ČR, © 2021)

VeTer je v současnosti v mírovém stavu je přímo podřízeno NGŠ, ale při vyhlášení krizového stavu přejde do podřízenosti Velitelství pro operace. KVAČR nicméně v horizontu 2030 zobrazuje VeTer jako přímo podřízený taktický velitelský stupeň Velitelství pro operace. Velitelství teritoria odpovídá za zabezpečení působností VeTer a KVV vůči subjektům státní správy a samosprávy, mimo zajištění činností spojených s výkonem státní správy. Řídí spolupráci s územními orgány státní správy a samosprávy při zabezpečování obrany a řeší společně s nimi otázky krizového řízení. VeTer koordinuje procesy související s výstavbou AZ v podřízenosti KVV. (Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019; Armáda ČR, © 2021)

1.4 Vyžadování sil a prostředků Armády České republiky

Vyčleněné síly OS ČR jsou zařazeny mezi „Ostatní složky IZS“. Na vyžádání poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc. Vyčleněním a působením v rámci IZS není dotčeno postavení a úkoly stanovené zvláštními právními předpisy. (Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů)

Nasazení sil a prostředků (dále jen SaP) k záchranným a likvidačním pracím podle zákona č. 239/2000 Sb. mohou žádat starostové obcí, hejtman kraje, primátor, velitel zásahu, operační a informační středisko (OPIS) IZS, velitel jednotky požární ochrany, a to u NGŠ AČR, který rozhodne o jejich nasazení (pravomoc o rozhodnutí k nasazení je ale standardně delegována na ředitele Velitelství pro operace a k NGŠ je pak hlášena informace o nasazení, nebo zamítnutí nasazení).

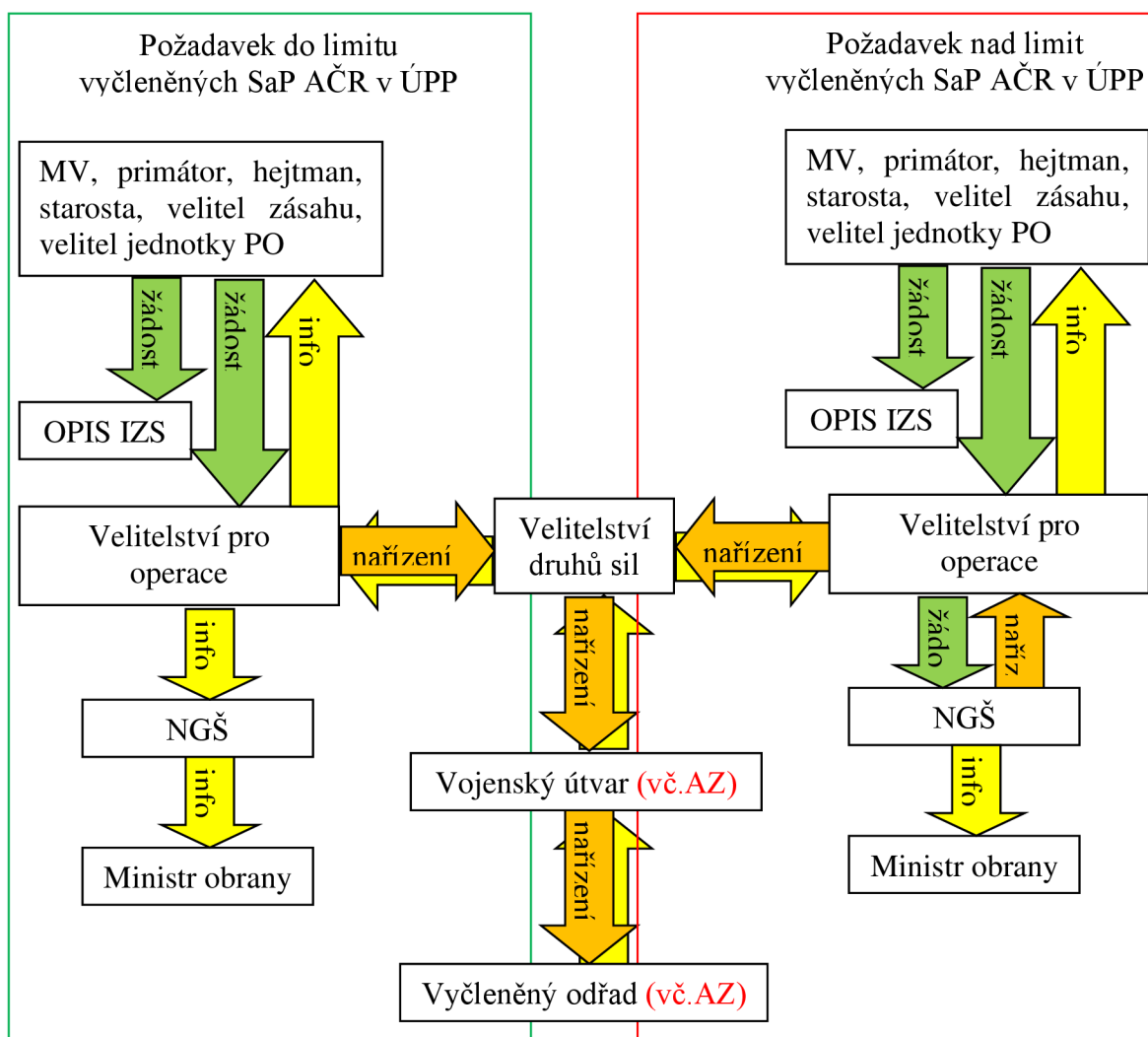
V případě nebezpečí z prodlení mohou výše uvedení žadatelé vyžadovat pomoc ve formě dostupných SaP AČR přímo u velitele vojenského útvaru nebo zařízení, které se nachází nejbližší místu vzniku mimořádné události (dále jen MU). Velitel útvaru pak nasazení SaP hlásí velitelskou cestou. Cesta vyžadování SaP je znázorněna v obr. 2.

Pandemie Covid 19 ukázala, že subjekty stejnou cestou mohou žádat o nasazení SaP AČR i pro jinou pomoc, než jsou záchranné a likvidační práce. Jediným podstatným

rozdílem je prvotní adresát žádosti, kterým má být Ústřední krizový štáb, který ji po jejím posouzení v koordinaci s Vrchní sestrou AČR předá Velitelství pro operace k vyčlenění jednotek. V praxi se jednalo zejména o pomoc v lékařských zařízeních, zařízeních následné péče nebo domovech důchodců. (Dvořáková, © 2021)

Dle zákona č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky může být taktéž k záchranným a likvidačním pracím žádáno nasazení sil a prostředků AČR. Žádost musí podávat oprávněná osoba nebo v případě zasažení velké plochy rozhodne o nasazení na návrh ministra vnitra vláda. (Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky)

SaP jsou vyčleněny/vyplánovány do Ústředního poplachového plánu v přesně daném počtu a s určenou technikou.

Obrázek 2: Schéma vyžadování SaP AČR

Zdroj: vlastní

1.5 Vojenský materiál Aktivní zálohy

Základním materiálem osobního použití jsou vojáci AZ vybaveni formou zápůjčky prostřednictvím ředitele KVV. (Pomůcka k problematice aktivní zálohy, 2018)

Za přidělení materiálu AZ je odpovědný ředitel KVV v případě KVV a velitel útvaru u jednotek AZ druhů sil. (Směrnice NGŠ, 2018)

Pro výcvik je vyčleněn a udržován materiál ve třech vojenských újezdech vždy pro jednotku do velikosti roty, další materiál je vyčleněn u Velitelství vojenské akademie a dále u jednotek druhů vojsk.

Dále je vyčleněn vojenský materiál u pěti středisek Základny opravovaného materiálu pro až pět rot, tento materiál je ale určen pro výjimečná cvičení a záchranné práce.

Jednotky AZ nedisponují vlastní technikou a jsou závislé na prostředcích, kterými disponuje AČR. Tabulky počtů techniky a vybavení AZ u druhů vojsk nereflektují potřeby a nezrcadlí profesionální jednotky. Přestože např. u 42. mechanizovaného praporu je mechanizovaná rota AZ a palebná četa AZ, uvedené jednotky nemají žádnou vlastní techniku a tabulky počtů vybavení nedisponují vlastními nočními viděními, těžkými zbraněmi apod. Stejná situace je i u ostatních jednotek AZ druhů vojsk.

Organické nepřidělení techniky AZ bude jedním z hlavních omezení možností plnění úkolů AZ v jakékoliv situaci. Do jisté míry je možné tento nedostatek suplovat plánovaným přidělením civilní techniky v rámci vyhlášení krizových stavů, nicméně to by dávalo smysl spíše pro povinné zálohy, kde je určité prodlení mezi povoláním a zařazením zálohy na funkce. Zatímco u AZ, kde v případě operačního nasazení uplyne řádově pouze několik dní k aktivaci by dávalo smysl přímé organické přidělení techniky.

1.6 Krizové situace a krizové stavy

Obecně lze krizovou situaci definovat jako událost, která je nepříznivá a ohrožující cokoliv, co je důležité.

§ 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů definuje MU (krizovou situaci) takto: „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných*

činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,“ a § 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) definici dále doplňuje o: *„narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (krizový stav)“*.

K nasazení AZ bude docházet zejména při vyhlášení některého z krizových stavů, protože se jedná o situace, které nejsou běžné a mohou vyžadovat nasazení sil a prostředků nad běžně plánované síly.

Řešení krizových situací vychází z přesného rozlišení čtyř krizových stavů.

Stav nebezpečí

Stav nebezpečí lze vyhlásit, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek integrovaného záchranného systému nebo subjektů kritické infrastruktury. (Zákon č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), 2000)

Stav nebezpečí pro území kraje nebo jeho část vyhláší hejtman kraje, resp. primátor a to pouze na dobu nezbytně nutnou, nejvýše však na 30 dnů. Nelze-li odvrátit ohrožení v rámci možných opatření, žádá hejtman vládu o vyhlášení vyššího krizového stavu. (Zákon č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), 2000)

Nouzový stav

Nouzový stav lze vyhlásit v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného hrozícího nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty, nebo vnitřní pořádek a bezpečnost. (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, 1988)

Nouzový stav pro území ČR nebo její část vyhláší vláda, případně premiér v případě nebezpečí z prodlení, a to na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však 30 dní. Případně

prodloužení nouzového stavu musí schválit Parlament ČR. (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, 1998)

Stav ohrožení státu

Stav ohrožení státu lze vyhlásit je-li bezprostředně ohrožena územní celistvost, svrchovanost státu nebo jeho demokratické zásady, je vyhlášen na návrh vlády Parlamentem ČR, a to na celé území státu nebo jeho část na nezbytně dlouhou dobu, která není ohraničena. V případě, že je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, rozhodne o vyhlášení stavu ohrožení státu Senát. (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, 1998; Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, 1999)

K plnění úkolů obrany vláda využívá Ústředního krizového štábu, dále vláda rozhoduje o prioritách a účinných opatřeních k fungování obrany státu. (Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, 1999)

Válečný stav

Dalším stavem zahrnující krizové situace a který dříve uvedené zákony nedefinují je válečný stav. Způsob jeho vyhlášení je popsán v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a dále je rozpracován v ústavním zákoně č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky a zákoně č. 241/2000 Sb. Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

Válečný stav je jediným ryze vojenským krizovým stavem a je reakcí na vnější napadení nebo aktivaci v rámci spojeneckých závazků. Lze vyhlásit v případě, že dojde k napadení České republiky nebo je-li nutné plnit spojenecké závazky o kolektivní obraně proti napadení. (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, 1998)

O jeho vyhlášení rozhoduje Parlament ČR a je vyhlášen výhradně na celé území státu a doba jeho vyhlášení není omezena. (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, 1998)

K plnění úkolů obrany vláda využívá Ústředního krizového štábu, dále vláda rozhoduje o prioritách a účinných opatřeních k fungování obrany státu a vedení války. (Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, 1999)

Tab. 3 znázorňuje historicky vyhlášené krizové stavy na území České republiky.

Rok	Krizový stav	Důvod vyhlášení	Kraje s vyhlášeným krizovým stavem
2002	Stav nebezpečí	Povodně	JMK, VYS, USK
2002	Nouzový stav	Povodně	HMP, SCK, JCK, PLK, KVK, USK
2004	Stav nebezpečí	Sesuv skalního masivu	JMK
2004	Stav nebezpečí	Odstraňování následků živelní pohromy	OLK
2005	Stav nebezpečí	Porucha vodního díla	VYS
2006	Stav nebezpečí	Povodně	ZLK, JMK, USK, OLK, PCK, JCK, SCK, PLK,
2006	Nouzový stav	Povodně	JCK, SCK, ZLK, JMK, OLK, USK, PCK
2006	Stav nebezpečí	Sesuv skalního masivu	PCK
2006	Stav nebezpečí	Nebezpečné látky	KHK
2007	Nouzový stav	Orkán Kyrill	JCK, PLK, KVK, VYS, LIK, KHK, MSK, SCK
2009	Stav nebezpečí	Povodně	JCK, MSK, OLK, USK
2010	Stav nebezpečí	Povodně	OLK, ZLK, MSK, JMK, USK, LBK
2013	Stav nebezpečí	Povodně	HMP, JCK
2013	Nouzový stav	Povodně	JCK, PLK, SCK, LIK, KHK, USK, HMP
2014	Stav nebezpečí	Sesuv půdy	JMK
2016	Stav nebezpečí	Nelegální sklad nebezpečných látek	JMK
2017	Stav nebezpečí	Africký mor prasat	ZLK
2020-2022	Nouzový stav	Koronavirus SARS-CoV-2	ČR
2022	Nouzový stav	Uprchlická krize - Ukrajina	ČR

*Tabulka 3: Přehled vyhlášených krizových stavů
Zdroj: HZS ČR, © 2022*

1.7 Využití Aktivní zálohy při krizových situacích

Obecné důvody využití AZ v rámci krizových situací jsou totožné jako pro profesionální vojáky AČR. Přitom je nutné si uvědomit, že AZ jsou zálohou první v pořadí pro AČR. (Grohmann, 2012a)

V rámci využití AČR jako ostatní složky IZS a interoperabilitě mezi AČR a IZS se věnuje publikace Armáda České republiky a ochrana obyvatelstva v rámci Integrovaného záchranného systému (Rosická, 2007). Věnuje se otázkám krizového řízení a zapojení jednotek AČR do IZS a je poplatná době svého vzniku.

Pro povolání AZ do činné služby může být kromě výcviku celá řada důvodů, nejdůležitějšími jsou následující úkoly:

- § 14 zákona 219/1999 Sb., o ozbrojených silách definuje úkoly armády, pro které mohou být vyčleněni AZ nebo se na nich podílet, následovně:
„Armáda plní úkoly uvedené v § 9 a 10 a dále ji lze použít:
 - *ke střežení objektů důležitých pro obranu stát;*
 - *k plnění úkolů Policie České republiky, pokud síly a prostředky Policie České republiky nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti;*
 - *k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků;*
 - *k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky;*
 - *k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy;*
 - *k zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby;*
 - *k poskytování leteckých služeb;*
 - *k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády*
 - *k plnění humanitárních úkolů civilní obrany.“*
- Využití jako zálohy při nedostatku sil AČR;
- Vyvázaní VzP z úkolů nižší důležitosti;
- Vystřídání.

1.8 Způsoby povolání Aktivní zálohy do činné služby

Pokud bychom měli zvažovat nasazení příslušníků AZ jako složku IZS, je nutné AZ povolat do operačního nasazení (kdy maximální možná přípustná doba trvání operačního nasazení je 7 měsíců). Reálně je takové nasazení poměrně finančně náročné na provedení. Operační nasazení musí schválit na návrh NGŠ, resp. MO parlament České republiky (do doby trvání 7 měsíců). (Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), 2004)

Dle článku 13 § 2 zákona 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky se operačním nasazením rozumí: „*použití ozbrojených sil při obraně České republiky proti vnějšímu napadení nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí*“. Do operačního nasazení může být voják povolán nejméně dva pracovní dny před dnem nástupu. (Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, 1999; Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), 2004; Dop1-1-1, 2020)

Další možností je povolat příslušníky AZ na výjimečné vojenské cvičení v délce do 14 dnů v kalendářním roce na základě nařízení vlády. Vláda nařízením stanoví počty vojáků v aktivní záloze a dobu, na kterou se povolají. (Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), 2004)

Podle branného zákona § 12 je rozsah cvičení vojáků v aktivních zálohách stanoven takto:

- do 12 týdnů v prvním roce služby v aktivní záloze (zpravidla jen kurz základní přípravy v délce 6 týdnů),
- do 4 týdnů v dalších letech služby v aktivní záloze.

Vojáka v záloze povolává k výkonu vojenského cvičení nebo operačního nasazení povolávacím rozkazem KVV, u kterého je voják veden v evidenci, to je zpravidla spádově dle místa trvalého bydliště. (Dop1-1-1, 2020)

Jedním z důležitých systematických omezení je fakt, že na základě ustanovení branného zákona nelze do AZ zařadit příslušníky bezpečnostních sborů, kteří jsou ve služebním poměru dle zákona č. 361/2003 Sb., zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

1.9 Finanční nároky a povinnosti vojáka v Aktivní záloze

Vojákov v AZ po dobu činné služby (povolání k vojenskému cvičení nebo operačnímu nasazení) náleží služné viz tabulka 4.

Vojenská hodnost	Služební tarif	Denní služné
vojín	16 200 Kč	540 Kč
svobodník	27 550 Kč	918 Kč
desátník	28 990 Kč	966 Kč
četař	30 570 Kč	1019 Kč
rotný	35 280 Kč	1176 Kč
rotmistr	37 240 Kč	1241 Kč
nadrotmistr	40 020 Kč	1334 Kč
praporčík	42 640 Kč	1421 Kč
nadpraporčík	45 500 Kč	1516 Kč
štábní praporčík	58 620 Kč	1954 Kč
poručík	40 260 Kč	1342 Kč
nadporučík	45 500 Kč	1516 Kč
kapitán	52 070 Kč	1735 Kč
major	58 620 Kč	1954 Kč
podplukovník	65 190 Kč	2173 Kč

Tabulka 4: Služné vojáka AZ

Zdroj: Armáda ČR, 2022

Dalším benefitem, který náleží vojákov v AZ, který za rok odsloužil alespoň jedno cvičení je roční odměna ve výši 18 000 Kč. Navíc pro studenty VŠ v prezenčním studiu mladší 26 let náleží motivační odměna ve výši až 6 000 Kč za každý kalendářní rok kdy je souběh služby AZ a studia. Dále má nárok na proplacení jízdného z místa bydliště do místa výkonu služby a zpět a po dobu cvičení nebo operačního nasazení zdarma stravování a ubytování. (Armáda ČR, © 2022; Grohmann, © 2012)

Služné, příplatky a motivační příspěvky vyplácí vojenský správní úřad. Podléhají dani z příjmů fyzických osob, odvodům pojistného i případným exekučním srážkám. (Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, 2016)

Zásadní povinností vojáka AZ je podle § 13 branného zákona je voják při povolání na vojenské cvičení nebo do služby v operačním nasazení povinen podrobit se lékařské prohlídce vojenským lékařem. A dále pak po skončení vojenského cvičení nebo služby v operačním nasazením je podle § 14 branného zákona opět povinen podrobit se lékařské prohlídce. (Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), 2004; Dop1-1-1, 2020)

1.10 Povinnosti zaměstnavatele vojáka v Aktivní záloze

Rozhodnutí zaměstnance vstoupit do AZ ovlivní i výkon jeho pracovněprávního vztahu. Nicméně podle § 204 zákoníku práce musí zaměstnavatel omluvit nepřítomnost svého zaměstnance v souvislosti s výkonem branné povinnosti. Jedná se o překážku v práci z důvodu obecného zájmu. (*Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, 2006*)

Zaměstnavatel dále musí poskytnout pracovní (služební) volno i na cestu do místa převzetí branné povinnosti. Zaměstnavatel nesmí dát podle zákoníku práce výpověď z důvodu, že je příslušníkem AZ. Dále nesmí po dobu výkonu vojenského cvičení nebo služby v operačním nasazení udělit čerpání řádné dovolené. Po skončení vojenského cvičení či operačního nasazení je zaměstnavatel povinen zařadit zaměstnance na stejné pracovní místo na jakém byl zařazen před převzetím branné povinnosti. (*Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, 2006; Pomůcka k problematice aktivní zálohy, 2018*)

1.11 Povinnosti Armády České republiky vůči zaměstnavatelům

Branný zákon ukládá vojenským správním úřadům informovat vojáka a zaměstnavatele AZ o výcvikovém plánu (přehledu aktivit) a to periodicky dvakrát ročně. Plán na první pololetí roku musí zaměstnavatel obdržet nejpozději do 30. listopadu předcházejícího roku a na druhé pololetí nejpozději do 31. května téhož roku. (*Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, 2016; Pomůcka k problematice aktivní zálohy, 2018*)

Pokud zaměstnanec (voják v AZ) chyběl v zaměstnání z důvodu výkonu plánovaného pravidelného vojenského cvičení nebo plánované služby v operačním nasazení, má zaměstnavatel právo na poskytnutí finanční podpory ve výši dvou třetin průměrné hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství naposledy zveřejněné Českým statistickým úřadem (průměrná mzda) přede dnem nástupu vojenské činné služby. (§ 36 zákona zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, 2016; Pomůcka k problematice aktivní zálohy, 2018)

V případě neplánovaného (nebo pozdě oznámeného) pravidelného vojenského cvičení nebo neplánované služby v operačním nasazení, má za tuto dobu zaměstnavatel nárok na finanční podporu ve výši průměrné mzdy. (§ 36 zákona č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, 2016; Pomůcka k problematice aktivní zálohy, 2018)

V souvislosti s nepřítomností vojáka AZ v civilním zaměstnání, neplatí jeho zaměstnavatel náhradu mzdy či platu, namísto něj ji hradí příslušný vojenský správní úřad, a to podle hodnotního tarifu daného vojáka v AZ a to dle zákona č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze viz kapitola 1.9.

1.12 Obdoba jednotek Aktivní zálohy ozbrojených sil v zahraničí

Ve Spojených státech amerických se záloha skládá z Národní gardy, Armádních záloh, Záloh letectva a Záloh námořní pěchoty. Pro účely diplomové práce se budu dále zabírat pozemními silami Armádních záloh a Národní gardy, protože strukturou a úkoly nejvíce odpovídají AZ OS ČR. Služba v obou složkách neposkytuje žádné výhody pro zaměstnavatele vojáků v záloze, ale pouze pro vojáky samotné. Hlavní motivací pro službu v těchto záložních silových složkách je národní cítění a smysl pro národní povinnost. (Army National Guard, © 2021, U.S. Army Reserve home, © 2022)

1.12.1 Národní garda

Národní garda v běžné situaci spadá v rámci TAG Title 32 pod velení guvernéra daného státu. V případě válečného stavu (včetně vysílání do zahraničních operací, jako například v případě Afghánistánu, Iráku, Sýrie apod.) dochází k přechodu pod rámec TAG Title 10, kdy velení dané jednotky v systému velení a řízení přebírá prezident. (Army National Guard, © 2021a)

Jejími hlavními úkoly je příprava k obraně teritoria státu a nasazení během katastrof jako jsou zemětřesení, povodně, pandemie, bouře, požáry a jiné katastrofy. Mimo to mohou být nasazeny v boji i na území jiného státu nebo země. Národní garda tak byla nasazena v boji například při válce na Kubě, v Koreji, Vietnamu, Bosně, Iráku nebo Afghánistánu. (Veterans Employment Toolkit © 2015; Sherman, © 2018)

V běžném režimu (pod TAG Title 32 nebo pod ustanovením aktivní státní služby) financuje každou danou jednotku stát, pod kterým je organizačně zařazena, a stejně tak odpovídá i za její výcvik a nasazení. V případě potřeby žádá prezident o uvolnění jednotek Národní gardy ve prospěch USA guvernéra daného státu. V případě uvolnění jednotky přebírá financování i odpovědnost za jednotku USA v rámci služby pod ustanoveními TAG Title 10. (Gohn, © 2021; Veterans Employment Toolkit, © 2015)

V případě potřeby využití Národní gardy při MU, využije guvernér daného státu právě základní ustanovení TAG Title 32 nebo ustanovení aktivní státní služby k jejich aktivaci a povolání. Národní garda pak plní úkoly zejména k záchranným a likvidačním pracím. (Sherman, © 2018)

V praxi je do operačního nasazení povolávána poměrně často, naposledy například krátce po prezidentských volbách po výtržnostech ve Washingtonu v Kapitolu Spojených států amerických nebo po k provedení likvidačních prací tornádu v Kentucky či v rámci nasazení při pandemii Covid-19. (Garamone, © 2021; Moore, © 2021)

Voják v Národní gardě se účastní jednoho výcvikového víkendu v měsíci a jednoho dvoutýdenního cvičení v roce. (Sherman, © 2018)

Národní garda disponuje vlastní, organicky přidělenou technikou v celkovém počtu více než 50 000 kolových vozidel v mnoha různých variantách. Stejně tak disponují vlastními zbraněmi a dalším vybavením podle svého zařazení a typu jednotky. (Army National Guard, © 2021b)

1.12.2 Armádní záloha

Narozdíl od Národní gardy, Armádní zálohy patří pod TAG Title 10 stále, v systému velení a řízení tak patří stále pod prezidenta USA a dále pak pod danou složku v systému. Posláním Armádních záloh je připravovat a udržovat jednotky a kvalifikovaný personál k nasazení kdykoliv budou pravidelné, profesionální jednotky potřebovat. Jejich použití tak může nastat při válečném stavu, stejně jako v ostatních krizových stavech. Primární využití záloh je jejich využití k zabezpečení národní bezpečnosti v momentě, kdy jsou profesionální jednotky nasazeny v zámoří. V současné době jsou organizovány zejména jako jednotky bojové podpory a jednotky bojového zabezpečení. (Department of Veteran Affairs, © 2015)

Jednotky byly nasazeny v zahraničních operacích v Koreji, Vietnamu, Iráku nebo Afghánistánu. (Department of Veteran Affairs, © 2015)

Voják v Armádních zálohách se účastní jednoho výcvikového víkendu v měsíci a jednoho dvoutýdenního cvičení v roce. (Department of Veteran Affairs, © 2015)

Armádní zálohy disponují vlastní, organicky přidělenou technikou kolových i pásových vozidel v mnoha různých variantách. Stejně tak disponují vlastními zbraněmi a dalším vybavením podle svého zařazení a typu jednotky. (U.S. Army Reserve home, © 2022)

2 Cíl práce, výzkumná otázka

Cílem práce je analýza existujících jednotek a právního rámce vzhledem k fyzickým, podnikajícím fyzickým osobám a právnickým osobám, porovnání s obdobným systémem v zahraničí. Analýza a zhodnocení úrovně připravenosti, vybavenosti a možností použití vzhledem k možným plněným úkolům v krizových situacích.

Pro potřeby zpracovávání diplomové práce byla stanovena následná výzkumná otázka:
„Jaké možnosti nasazení nabízí existující jednotky Aktivní zálohy AČR vzhledem ke krizovým situacím?“

3 Operacionalizace

Aktivní záloha je nedílnou a plnohodnotnou součástí OS České republiky. Je formou dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti v době míru.

Armáda je označení ozbrojených sil určitého státu, či národa. Zpravidla se skládá z několika dalších složek.

Bezpečnost je ochrana daného systému před riziky a hrozbami.

Krizový stav, je stav, který vyhláší hejtman kraje nebo primátor hl. m. Prahy (stav nebezpečí), vláda ČR, popř. předseda vlády ČR (nouzový stav) nebo Parlament ČR (stav ohrožení státu a válečný stav) v případě hrozby nebo vzniku krizové situace a v přímé závislosti na jejím charakteru a rozsahu. Více viz kapitola 1.6 této práce.

Úroveň připravenosti je charakterizována dosaženými operačními schopnostmi. To jsou základní kritéria, která vyjadřují způsobilost OS nebo jejich části úspěšně splnit plánované cíle a úkoly operace v jakémkoliv prostředí.

4 Metodika

Výzkumná část této práce je zaměřená na jednotek AZ a jejich možností nasazení v krizových situacích. Na základě výsledků bude zhodnocen současný stav a budou navrženy podněty ke zlepšení situace.

V práci je použito dotazníkové šetření, vojenská analýza DOTMLPF-I a SWOT analýza. Vojenská analýza DOTMLPF-I je použita pro svoji odbornost a názornost a je doplněna cílenými otázkami v rámci dotazníkového šetření. SWOT analýza reflektuje výsledky obou předešlých analýz. S výše uvedenou kombinací typů analýz se autor práce doposud neseťkal.

4.1 Dotazníkové šetření

Respondenty dotazníkového šetření lze rozdělit do dvou skupin. Tou první jsou vojáci v AZ. Osloveny byly jednotky AZ u druhů sil i pěší roty KVV tak, aby výsledky byly proporciální a nebyly jednostranně ovlivněny. Druhou skupinou jsou VzP, kteří se starají o agendu AZ v různých stupních hierarchie Armády. Jednalo se o VzP z řad SPS MO, ředitele KVV, výcvikové oddělení VeTer a skupiny pro řízení AZ u druhů sil. Cílem opět bylo získat široké spektrum respondentů bez jednostranného ovlivnění výsledků.

Dotazníkové otázky byly položeny následovně:

První sekce dotazníku:

1. Jaké je Vaše postavení v OS AČR?
 - Jsem vojákem v AZ
 - Jsem voják z povolání
2. Jaký je Váš hodnostní sbor?
 - Hodnostní sbor generálů
 - Hodnostní sbor vyšších důstojníků
 - Hodnostní sbor nižších důstojníků
 - Hodnostní sbor praporčíků (rtm. – št.prap.)
 - Hodnostní sbor poddůstojníků (des. – rtn.)
 - Hodnostní sbor mužstva (voj. – svob.)

3. Jaká je Vaše celková délka služby v Ozbrojených silách ČR?
 - 0 – 3 roky
 - 3 – 5 let
 - 5 – 10 let
 - 15 – 20 let
 - více než 20 let
4. Jak vnímám postoj zaměstnavatelů ve vztahu k vojákům v AZ?
 - Pozitivní (nekladou překážky, pomáhají vytvářet podmínky ke službě v AZ)
 - Neutrální (nekladou překážky, zároveň ale ve službě nepodporují)
 - Negativní (negativní postoj se reálně projevuje v běžném pracovním životě vojáka v AZ – např. neudělování odměn, překážky pro uvolňování na cvičení apod.)
 - Silně negativní (Přímo vytvářejí překážky pro službu v AZ, kdy pokud voják v AZ trvá na službě, musí změnit zaměstnání)
5. Uvolnil by Vás zaměstnavatel do operačního nasazení AZ při vzniku mimořádné události nebo za krizového stavu?
 - Ano a nepředpokládám žádné problémy
 - Ano, za určitých podmínek
 - Ne, z objektivních důvodů (např. pracuji v nemocnici, městská policie aj.)
 - Ne
 - Nelze odpovědět (nejsem voják v AZ)
6. Jaká si myslíte, že je reakční doba AZ od potřeby (stane se mimořádná událost) k nasazení (výjezd z posádky)?
 - 0 – 3 dny
 - 4 – 14 dní
 - 15 – 29 dní
 - 30 – 60 dní
 - Více než 60 dní
7. Jaká omezení AZ vnímáte jako zásadní ve vztahu ke zvládnutí krizových situací/stavů? (Je možné více odpovědí)
 - Nevyhovující legislativa a právní rámec
 - Nedostatek techniky
 - Nedostatek vybavení

- Nedostatek personálu
 - Nedostatek ubytovacích prostor
 - Finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro vojáka v AZ
 - Finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro zaměstnavatele
 - Vlastní odpověď
8. Jak dlouho může být jednotka AZ nasazena k zvládnutí krizové situace nebo v rámci krizového stavu?
- 0 – 14 dní
 - 15 dní – měsíc
 - měsíc – 3 měsíce
 - 3 měsíce – 7 měsíců
 - více než 7 měsíců
9. Na zvládnutí jakých krizových situací může být Vaše jednotka nasazena? S přihlédnutím na současný stav techniky, vybavení a personálu. (možnost více odpovědí)
- záchranné práce (při probíhající katastrofě)
 - likvidační práce (po katastrofě)
 - ke střežení objektů důležitých pro obranu stát
 - k plnění úkolů Policie České republiky
 - k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky
 - k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy
 - k plnění humanitárních úkolů civilní obrany
 - vlastní odpověď
10. Jaké úkoly plní Vaše jednotka?
- Bojové úkoly
 - Úkoly podpory
 - Úkoly bojové podpory
 - Z hlediska funkce nelze odpovědět

Druhá sekce dotazníku (Pomocné otázky k analýze DOTMLPF-I):

11. Zákony vymežující AZ jsou vyhovující (v případě nesouhlasu prosím rozveďte)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém

12. Doktrína AZ (koncepte výstavby AZ) je aktuální a vyhovující (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
13. Vnitřní publikace vymezující plánování a výcvik AZ jsou aktuální a vyhovující a pokrývají současné potřeby. (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
14. Považujete organizační strukturu Vaší jednotky AZ za odpovídající? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
15. Považujete celkovou strukturu jednotek AZ za odpovídající potřebám OS AČR? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
16. Považujete výcvik Vaší jednotky AZ za odpovídající? (Odpovídá určení a potřebě jednotky, je připravený a dostatečně frekventovaný; v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
17. Považujete materiální zabezpečení Vaší jednotky za dostatečné? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
18. Je stávající systém velení a řízení jednotek AZ vyhovující? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te) – *Otázka pouze pro vojáky v AZ*
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
19. Je systém velení a řízení v oblasti agendy odpovídající za jednotky v AZ odpovídající? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te) – *Otázka pouze pro vojáky z povolání*
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
20. Je současná personální naplněnost dostatečná pro plnění předurčených úkolů? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém
21. Jsou dostatečné výcvikové a ubytovací prostory Vaší jednotky? (v případě nesouhlasu prosím rozved'te)
- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém

22. Spolupráce s ostatními jednotkami v rámci OS AČR a integrovaného záchranného systému je na vyhovující úrovni (popř. neočekáváte žádné významné problémy; v případě nesouhlasu prosím rozved'te)

- Ano / Ne, v případě negativní odpovědi prosím specifikujte problém

4.2 Metoda DOTMLPF-I

„Metoda DOTMLPF-I umožňuje hodnotit dosaženou úroveň schopností s využitím tzv. funkčních oblastí charakterizující vnitřní stav organizace. Poskytuje komplexní pohled na vojenskou organizaci, její schopnosti, programy a projekty. Potlačuje tendenci vnímat schopnosti vojenské organizace prizmatem jejího materiálního a personálního zabezpečení.“ (Procházka a Nečas, 2020)

Pořadí písmen v akronymu má svoji logiku, od stanovení funkčního rámce po schopnost práce a koordinace s ostatními složkami.

(D) Doktrína – je psaná forma závazných dokumentů vymezující poslání konkrétní jednotky, obsah a formu jejích činností a související podúkoly vedoucí k dosažení hlavních cílů. Jedná se o koncepční dokumenty (strategické dokumenty, předpisy a nařízení, operační postupy apod.)

(O) Organizace – organizací se rozumí vnitřní členění dané organizace.

(T) Výcvik – rozsah, intenzita, formy a metody vedoucí k dosažení požadované úrovně organizace. Má praktickou i teoretickou část.

(M) Materiál – vybavení materiálem a technikou nutným k plnění zadaných úkolů.

(L) Velení a řízení – struktura a dostupnost systému velení a řízení, a to jak v mírové, tak válečné organizační struktuře.

(P) Personál – personální naplněnost a naplňování kvalifikačních předpokladů nutných k zastávání daných pozic.

(F) Infrastruktura – stav a rozsah nemovité infrastruktury zabezpečující rutinní chod organizace, možnosti pokrytí potřeb od přípravy a výcvik po ubytovací kapacity.

(I) Interoperabilita – schopnost spolupráce s ostatními složkami na společných úkolech v různých úrovních působení. Zahrnuje vzájemnou spolupráci složek

4.3 SWOT analýza

SWOT analýza popisuje silné a slabé stránky organizace, dále identifikuje příležitosti a hrozby. „V resortu MO je SWOT analýza využitelná především pro potřeby plánování činnosti a rozvoje, konkrétně pro zpracování dlouhodobého výhledu rozvoje resortu MO.“ (Grasseová, 2006, s. 30)

(S) Silné stránky

(W) Slabé stránky

(O) Příležitosti

(T) Hrozby

5 Výsledky

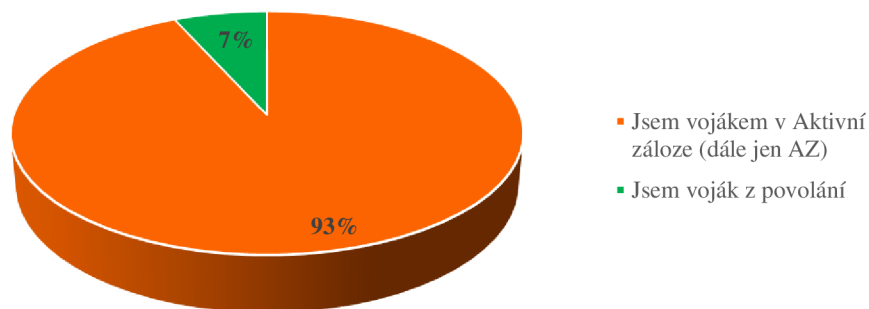
Následující kapitola shrnuje výsledky dotazníkového šetření, výsledky analýzy DOTMLPF-I a výsledky SWOT analýzy.

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

Průzkum byl prováděn s využitím online dotazníku, kdy cílovými skupinami byli vojáci v AZ bez rozlišení jejich příslušnosti a VzP funkčně řešící agendu AZ. U VzP se jednalo o vojáky ze SPS MO, ředitele a příslušníky KVV a náčelníky skupin pro řízení AZ u útvarů. Na otázky odpovědělo celkem 118 respondentů.

Obrázek 3: Graf k otázce č. 1

Jaké je Vaše postavení v OS AČR?

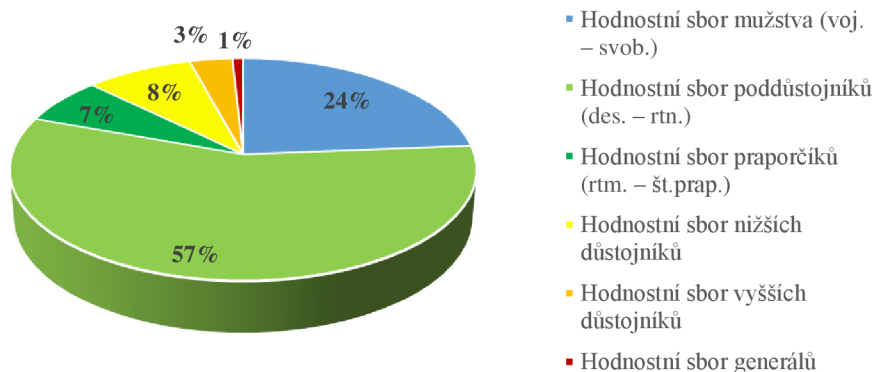

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „*Jaké je Vaše postavení v OS AČR?*“ odpovědělo ze 118 respondentů, že je 110 vojáků zařazených v AZ celkem 93 % a 8 VzP starajících se o agendu AZ celkem 8 %. Důvodem podstatně vyššího zastoupení vojáků v AZ je přirozený poměr vojáků v AZ a VzP starajících se o agendu AZ v OS. Proto se jedná o vypovídající výsledky.

Obrázek 4: Graf k otázce č. 2

Jaký je Váš hodnostní sbor?

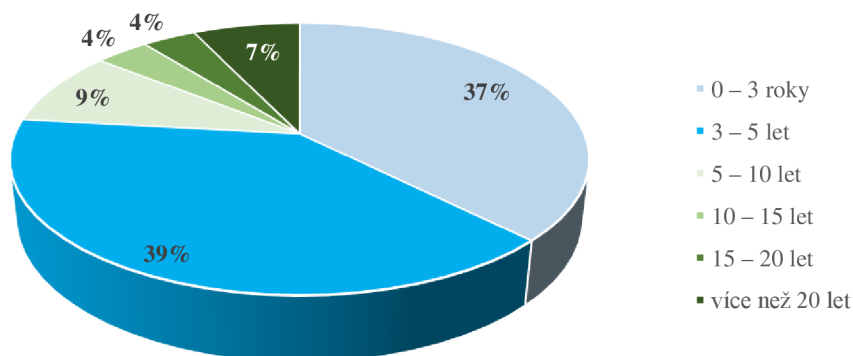

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázku „*Jaký je Váš hodnostní sbor?*“ zodpověděl 1 dotázaný, že patří do hodnostní skupiny generálů, 4 vyšší důstojníci, 10 nižších důstojníků, 8 z hodnostního sboru praporčíků, 67 poddůstojníků a 28 respondentů z hodnostního sboru mužstva.

Obrázek 5: Graf k otázce č. 3

Jaká je Vaše celková délka služby v Ozbroyených silách ČR?

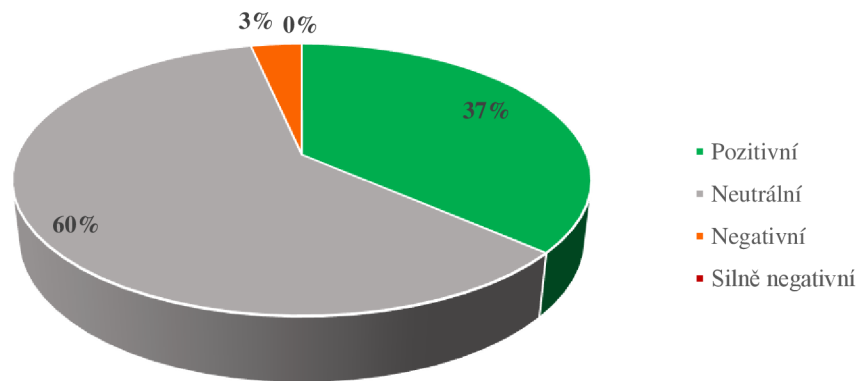
Zdroj: Vlastní výzkum

K otázce „*Jaká je Vaše celková délka služby v Ozbroyených silách ČR?*“ uvedlo 8 respondentů, že slouží v ozbrojených silách ČR více než 20 let, 4 slouží 15 – 20 let,

10 respondentů slouží 10 – 15 let, 10 slouží 5 – 10 let, 44 slouží 3 – 5 let a nakonec 42 respondentů slouží 0 – 3 roky.

Obrázek 6: Graf k otázce č. 4

Jak vnímám postoj zaměstnavatelů ve vztahu k
vojákům v AZ?

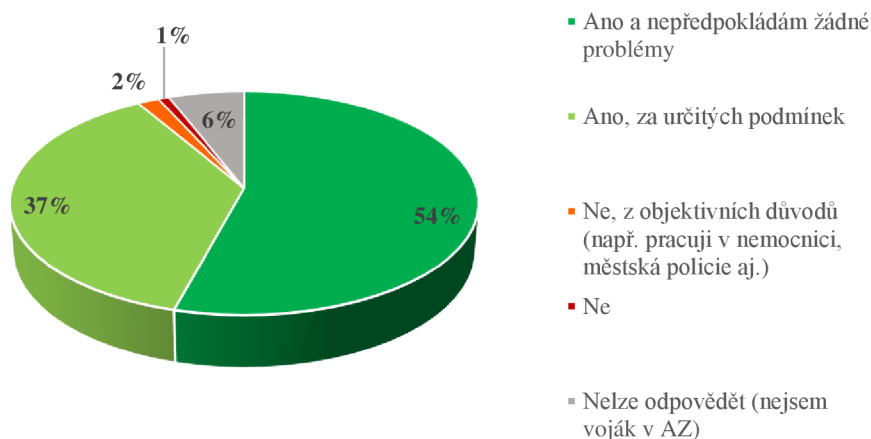

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „*Jak vnímáte postoj zaměstnavatelů ve vztahu k vojákům v AZ?*“ odpovědělo 43 respondentů, že zaměstnavatelé vnímají službu v AZ jako pozitivní (nekladou překážky, pomáhají vytvářet podmínky ke službě v AZ). Dále 71 respondentů považuje postoj zaměstnavatelů za neutrální (nekladou překážky, zároveň ale ve službě nepodporují) a 4 respondenti považují postoj zaměstnavatelů za negativní (negativní postoj se reálně projevuje v běžném pracovním životě vojáka v AZ – např. neudělování odměn, překážky pro uvolňování na cvičení apod.), přitom všichni respondenti volící tuto odpověď jsou vojáky v AZ. Dá se tedy předpokládat, že jde o jejich přímou osobní zkušenost. Žádný z respondentů nevnímá postoj zaměstnavatelů za silně negativní (zaměstnavatelé přímo vytvářejí překážky pro službu v AZ, kdy pokud voják v AZ trvá na službě, musí změnit zaměstnání).

Obrázek 7: Graf k otázce č. 5

Uvolnil by Vás zaměstnavatel do operačního nasazení AZ při vzniku mimořádné události nebo za krizového stavu?

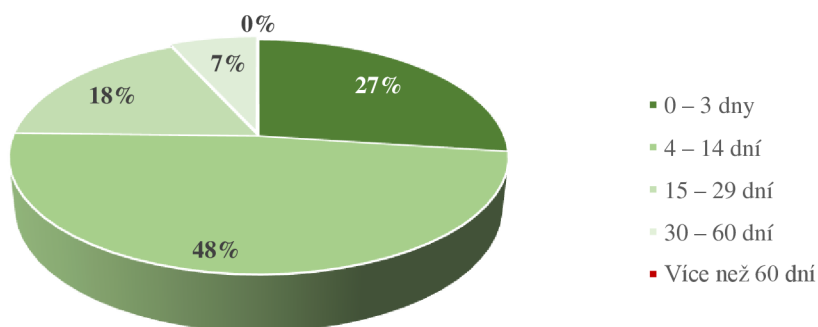

Zdroj: Vlastní výzkum

K otázce „Uvolnil by Vás zaměstnavatel do operačního nasazení AZ při vzniku mimořádné události nebo za krizového stavu?“ uvedlo 64 respondentů nepředpokládá žádné problémy ze strany zaměstnavatele k povolání do operačního nasazení v případě vzniku MU nebo za krizového stavu. Celkem 44 respondentů uvedlo, že za určitých podmínek by je zaměstnavatel uvolnil. 2 respondenti uvedli, že by je zaměstnavatel z objektivních důvodů neuvolnil. 1 dotazovaný uvedl, že by ho zaměstnavatel neuvolnil. 7 respondentů neodpovědělo, protože se jedná o VzP, a tudíž by v případě vzniku MU nebo vyhlášení krizového stavu byli nasazeni s jednotkou.

Obrázek 8: Graf k otázce č. 6

Jaká si myslíte, že je reakční doba AZ od potřeby (stane se mimořádná událost) k nasazení (výjezd z posádky)?

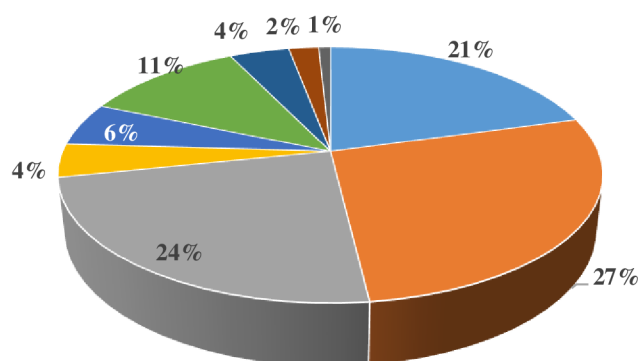

Zdroj: Vlastní výzkum

Z hlediska flexibility jednotek AZ uvedlo 32 respondentů, že reakční doba od vzniku MU k nasazení (výjezdu z posádky) je 0 – 3 dny, 57 respondentů uvedlo 4 – 14 dní, 21 dotazovaných uvedlo 15 – 29 dní a 8 respondentů uvedlo 30 – 60 dní. Žádný z dotázaných neodpověděl, že je třeba více než 60 dní.

Obrázek 9: Graf k otázce č. 7

Jaká omezení AZ vnímáte jako zásadní ve vztahu ke zvládnutí krizových situací/stavů? (Je možné více odpovědí)

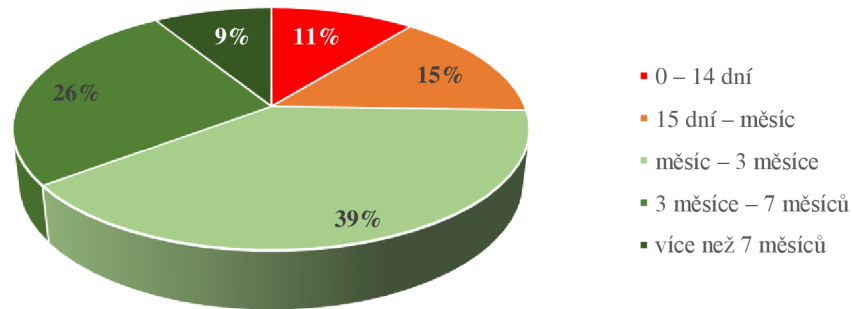
- Nevyhovující legislativa a právní rámec
- Nedostatek techniky
- Nedostatek vybavení
- Nedostatek personálu
- Nedostatek ubytovacích prostor
- Finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro vojáka v AZ není dostatečná
- Finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro zaměstnavatele není dostatečná
- Nedostatek vůle k operačnímu nasazení AZ
- Jiné

Zdroj: Vlastní výzkum

Na odpověď „*Jaká omezení AZ vnímáte jako zásadní ve vztahu ke zvládnutí krizových situací/stavů?*“ 53 respondentů odpovědělo nevyhovující legislativu a právní rámec. 69 považuje za zásadní nedostatek techniky, 60 uvádí nedostatek vybavení, 11 nedostatek personálu, 15 nedostatek ubytovacích prostor, 31 tázaných uvedlo, že finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro vojáka v AZ není dostatečná, 13 považují finanční kompenzace za výpadek z běžného zaměstnání pro zaměstnavatele za nedostatečnou. 11 tazatelů uvedlo vlastní odpověď, konkrétně 5, že je nedostatek vůle k operačnímu nasazení AZ. Ostatní respondenti uvedli jinou odpověď, které zde hlediska jejich subjektivity nejsou uvedeny.

Obrázek 10: Graf k otázce č. 8

Jak dlouho může být jednotka AZ nasazena k zvládnutí krizové situace nebo v rámci krizového stavu?

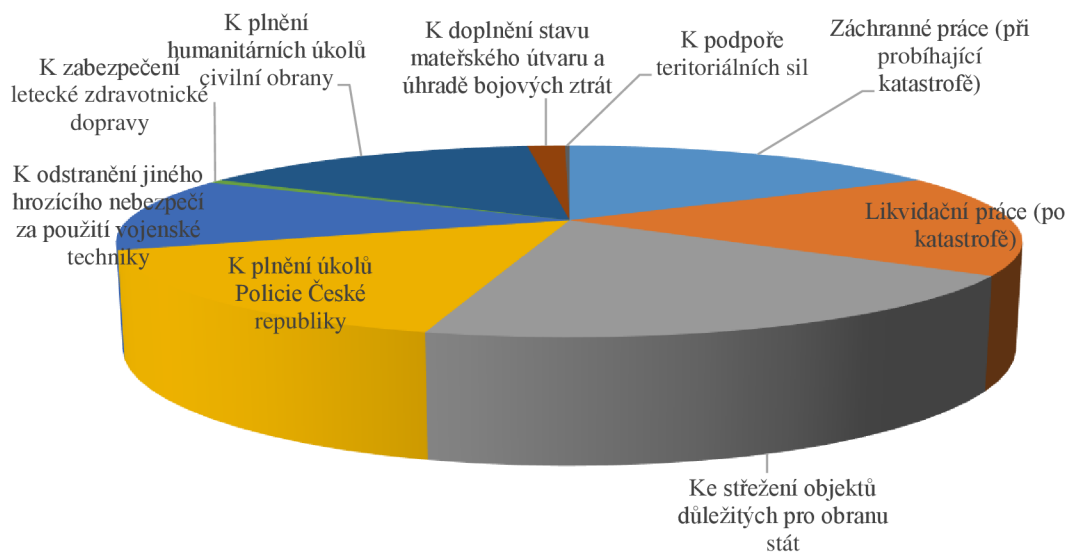

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „*Jak dlouho může být jednotka AZ nasazena k zvládnutí krizové situace nebo v rámci krizového stavu?*“ uvedlo 11 dotázaných, že jednotka může být nasazena 0 – 14 dní. 31 respondentů uvedlo, že jednotka může být nasazena 15 dní – měsíc. Dále 40 respondentů uvádí nasazení v délce měsíc – 3 měsíce. Celkem 27 respondentů uvedlo 3 měsíce – 7 měsíců a nakonec 9 dotázaných uvedlo možnost nasazení více než 7 měsíců.

Obrázek 11: Graf k otázce č. 9

Na zvládnutí jakých krizových situací může být Vaše jednotka nasazena? S přihlédnutím na současný stav techniky, vybavení a personálu. (možnost více odpovědí)

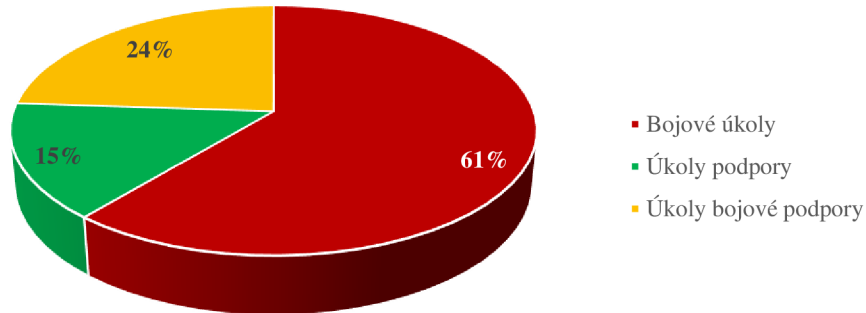

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „Na zvládnutí jakých krizových situací může být Vaše jednotka nasazena? S přihlédnutím na současný stav techniky, vybavení a personálu,“ odpovědělo 90 dotázaných záchranné práce (při probíhající katastrofě). 93 likvidační práce (po katastrofě), 104 ke střežení objektů důležitých pro obranu stát, 82 k plnění úkolů Policie České republiky, 66 k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky, 5 k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy, 78 k plnění humanitárních úkolů civilní obrany. 9 tázaných uvedlo vlastní odpověď, konkrétně 8 k doplnění stavu mateřského útvaru a úhradě bojových ztrát a 1 k podpoře teritoriálních sil.

Obrázek 12: Graf k otázce č. 10

Jaké úkoly plní Vaše jednotka?

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „*Jaké úkoly plní Vaše jednotka?*“ odpovědělo 102 dotázaných, že bojové úkoly, 40 uvedlo úkoly bojové podpory a 25 respondentů uvedlo úkoly podpory.

5.2 Výsledky analýzy DOTMLPF-I

Doktríny

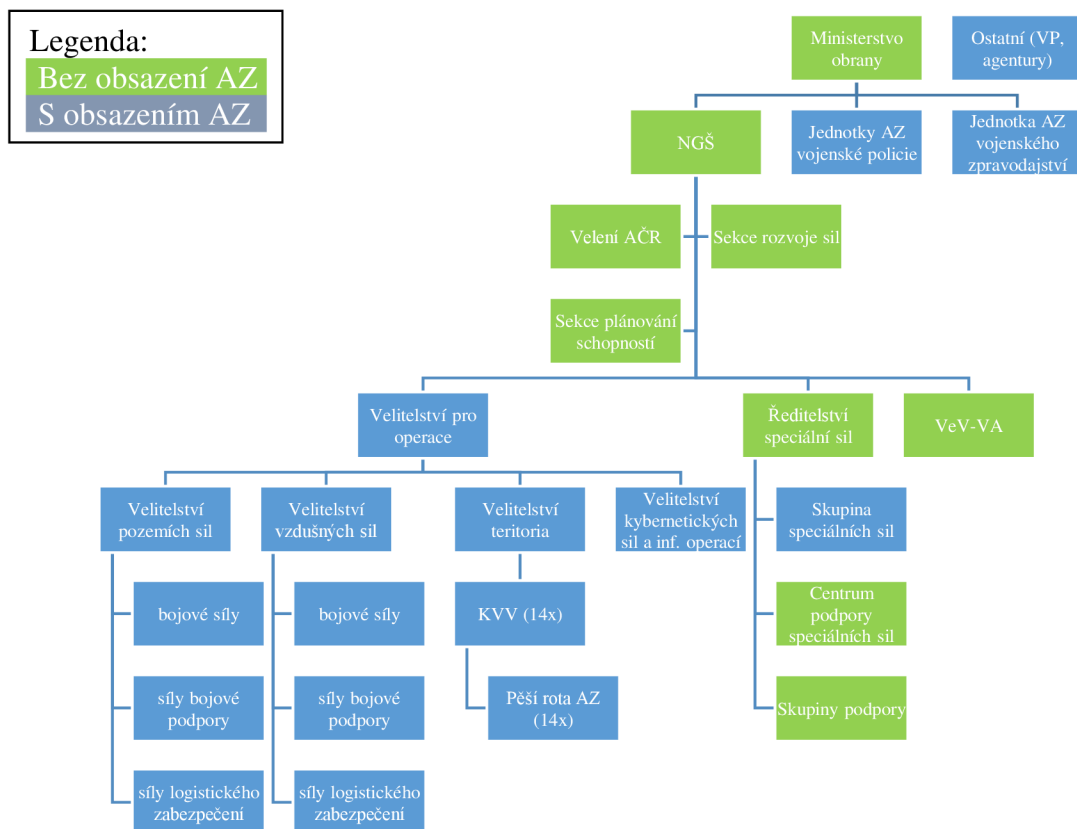
Legislativní rámec je vymezen zejména zákonem č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). Základním doktrinálním dokumentem by měla být Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil ČR (2013), která ale je v nesouladu s dalším koncepčním dokumentem, kterým je Koncepce výstavby Armády České republiky 2030 z roku 2019. Samotná koncepce aktivní zálohy je dle vyjádření SPS a VeTer v současné době revidována.

Z dotazovaných osob si 77 % myslí, že zákony a doktrína jsou vyhovující; 61 % respondentů považuje doktrínu AZ za vyhovující a 78 % dotazovaných považuje vnitřní publikace vymezující plánování a výcvik AZ za aktuální a vyhovující a pokrývají současné potřeby. Respondenti definovali za největší problémy nepružnost systému (doba k povolání do operačního nasazení je zákonem stanovena na 30 dní), nedostatek času na výcvik (zákon stanovuje maximálně 42 dní pro výcvik pro každého jednotlivce, kdy se do dní pro výcvik počítá i volno za výcvik) a dalším vzneseným problémem je nutnost aktualizace cílových schopností AZ.

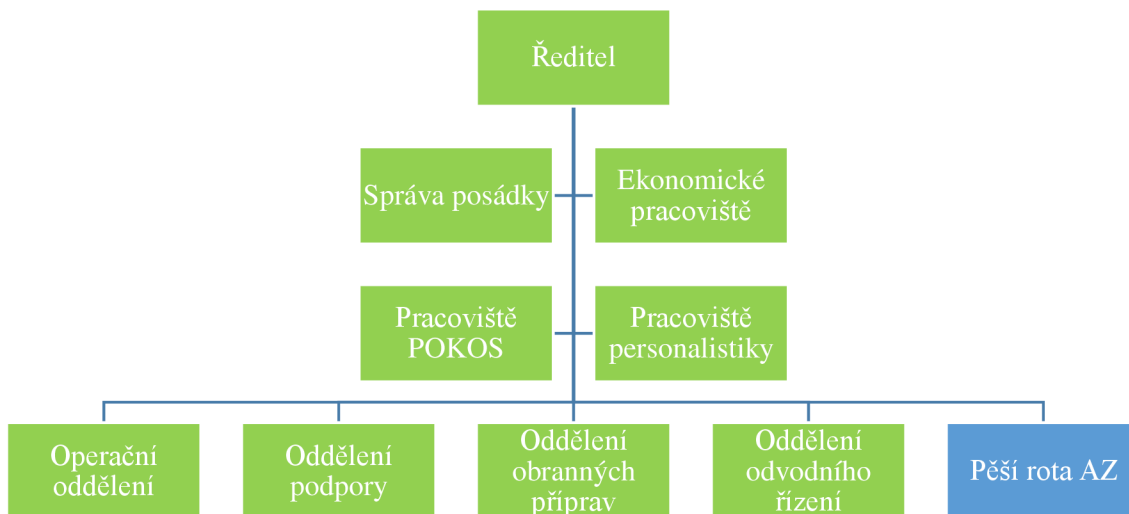
Organizační struktura

V současné době je institut AZ řízen Sekcí plánování schopností MO viz obr. 13. Teritoriální jednotky jsou řízeny Velitelstvím teritoria, pod něhož spadají jednotlivá krajská vojenská velitelství a následně pěší roty KVV. Jednotky AZ u útvarů AČR a organizací MO spadají pod jednotlivé velitele útvarů nebo zařízení, ale odborně jsou vedeny prostřednictvím Sekce plánování schopností, a navíc jednotlivá KVV vedou evidenci vojáků v AZ příslušných dle místa bydliště. Mikro i makrostruktura je předmětem poměrně častých úprav. Současná mikrostruktura KVV je znázorněna na obr. 14 a obecná struktura útvaru druhu sil na obr. 15.

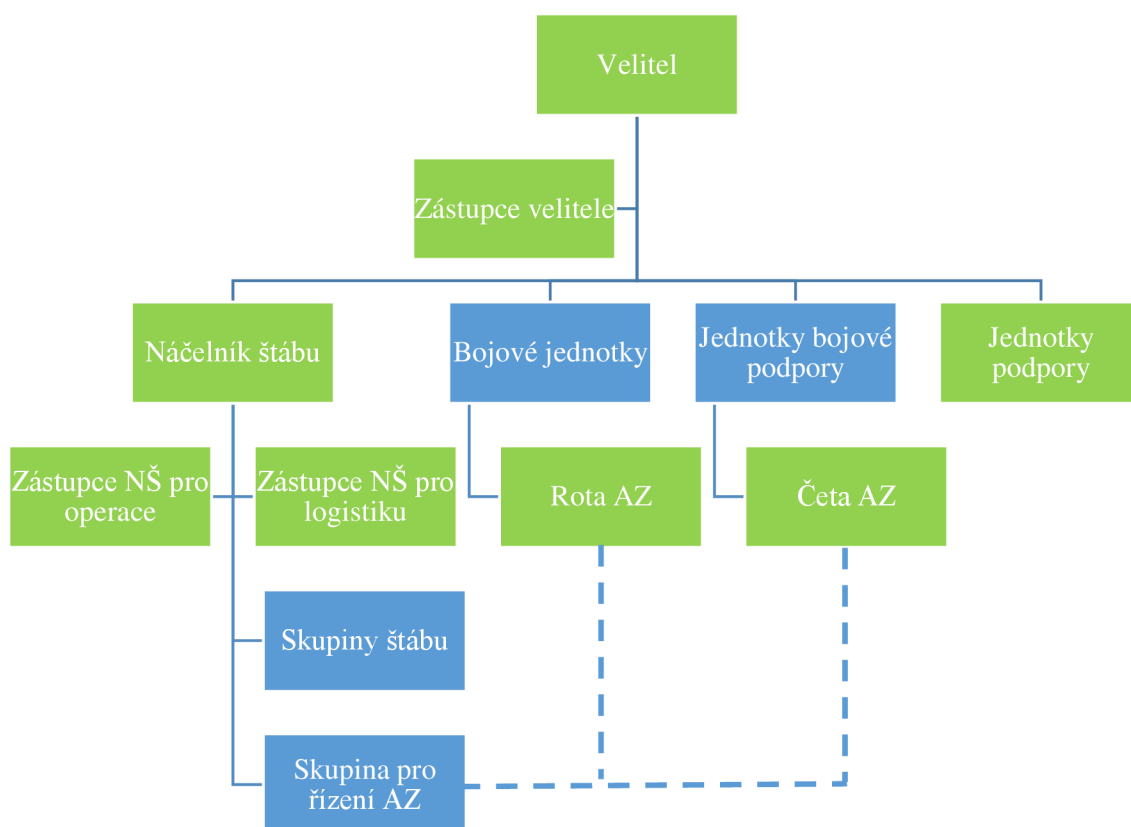
Dokonce 92 % dotázaných považuje organizační strukturu jejich jednotky AZ za odpovídající a přitom pouze 77 % považuje celkovou strukturu jednotek AZ za odpovídající potřebám OS AČR. Respondenty identifikované problémy jsou následující: jednotky AZ při KVV jsou velikostně poddimenzované vzhledem k potřebám, komplikovaně vedený systém evidence vojáků v AZ.

Obrázek 13: Organizační struktura
Zdroj: vlastní

Obrázek 14: Organizační struktura KVV
Zdroj: vlastní

Obrázek 15: Zjednodušená organizační struktura bojového útvaru – útvaru u druhů sil
Zdroj: vlastní

Výcvik

Dny výcviku jsou omezeny branným zákonem, konkrétně na maximálně 42 dní v roce včetně čerpání volen za výcvik. Výcvik je řízen podle rámce zadaného nadřízenými stupni podle nejlepších schopností a dovedností osoby odpovědné za výcvik u dané organizace, příklad lze vidět na obr. 16. V případě AZ u útvarů AČR a organizací MO jde o náčelníka pro řízení AZ (nebo ekvivalentní systemizované místo), u KVV jde o operační oddělení.

Obrázek 16: *Komplexní zaměstnání – slanění s materiálem se sebejištěním; dovednost, která se může hodit i při MU*
Zdroj: vlastní fotografie

System přípravy je veden v rámci mantinelů vnitřních předpisů jako jsou Programy přípravy Prog-1-3, u jednotek v odpovědnosti VeTer se jedná o Prog-1-3/AZ KVV, u jednotek druhů sil pak o Programy přípravy dle mateřského útvaru. Dalším dokumentem upravujícím výcvik AZ je NVMO č. 54/2016. (Programy přípravy vojáků v aktivní záloze krajských vojenských velitelství, 2019; Normativní výnos ministerstva obrany č. 54/2016, 2016)

Úroveň a kvalita výcviku není jednotná. 78 % respondentů považuje výcvik jejich jednotky AZ za odpovídající. Největšími problémy je nedostatek cvičení zaměřených na větší celky (většina cvičení je zaměřena na etapu výcviku družstvo a četa), často chybí začlenění do výcviku po boku profesionálních jednotek, mezi nedostatky se objevuje i nízká intenzita výcviku nebo nedostatek kurzů.

Jedním z uváděných nedostatků je i dlouhodobá absence řídičských oprávnění – osvědčení k řízení vozidel ozbrojených sil (OŘVOS) na typy techniky, zejména speciální a bojové. Povinnost pro řízení vojenské techniky je ukotvena v Rozkazu ministra obrany RMO č. 4/2018. Pravidla používání vozidel v rezortu MO. Praha: MO, 2018.

Velení a řízení

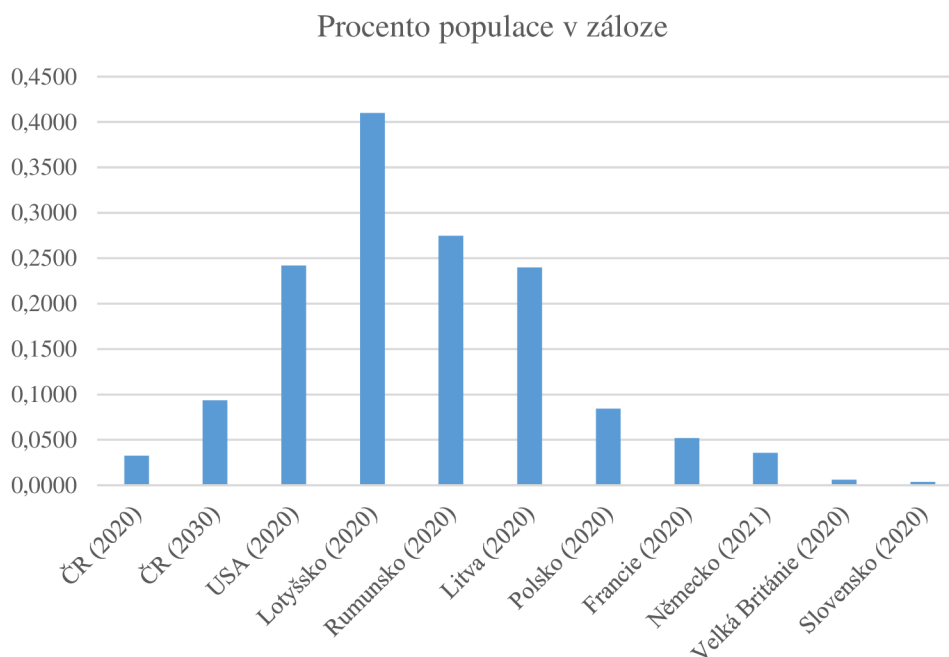
System velení a řízení v rámci jednotek AZ je zásadně ovlivněn nedostatkem spojovacích prostředků (pojítek). Obecně ale kopíruje system velení a řízení profesionálních jednotek a je vhodně nastaven. System velení a řízení v odborné linii řízení AZ je kostrbatý a není v přímé linii. SPS je přetížena jinými úkoly. 87 % respondentů z řad AZ považuje stávající system velení a řízení jednotek AZ vyhovující. Vojáci AZ u jednotek AZ u útvarů AČR a organizací MO navrhuji úplně vynechat z procesu velení a řízení KVV (evidence). Pouze 36 % respondentů považuje system velení a řízení v oblasti agendy odpovídající za jednotky v AZ odpovídající. Jako problémy respondenti uvedli nutnost revize systému: chybí centrální přehled, neexistuje jednotný komunikační kanál. Celý proces je nutné zefektivnit – od převzetí branné povinnosti až po standardní komunikaci a informační podporu. Nevyhovující doba výcviku, nevyhovující vedení agendy u útvaru a KVV.

Materiál

Základní materiál jednotlivce se v posledních letech zásadně mění. Jednotky AZ mají nyní stejné prostředky balistické ochrany jednotlivce jako VzP. Zásadní problémy jsou ale ve výzbroji a vybavením technikou. Zejména technika téměř není tabulkově ani reálně přidělena. Jediným útvarem, který přiřadil bojovou techniku jednotce AZ je tanková rota AZ 73. tankový prapor (konkrétně tanky T-72 M1), ostatní jednotky AZ u útvarů AČR a organizací MO nemají organicky přidělenou žádnou bojovou techniku. Pouze 57 % respondentů považuje materiální zabezpečení za dostatečné. Z problémů respondenti definovali neexistenci přidělené techniky, zastaralou výzbroj (pistole vz. 82 a samopal vz. 58), ale i nedostatečný počet nově zavedených prostředků balistické ochrany jednotlivce. Dále chybí prostředky spojení (viz bod Velení a řízení této analýzy).

Personál

V roce 2020 dosáhl personální stav 3468 vojáků v AZ. KVAČR hovoří o dosažení 5700 vojáků v AZ v roce 2025 a 10 000 vojáků AZ v roce 2030. Proces vstupu do AZ je v současné době odlišný (jednodušší – absence psychologického vyšetření, zjednodušená lékařská prohlídka) od vstupu do profesionální armády. 57 % dotázaných si myslí, že stávající personální stav je dostatečný pro plnění předurčených úkolů. Identifikované výzvy jsou personální nenaplněnost velitelského sboru (počínaje veliteli družstev), nedostatek řidičů, případně poddimenzovaná velikost celé jednotky (tento poznatek souvisí spíše s bodem organizační struktura). Dalším předestřeným problémem je, že přestože jsou tabulková místa naplněna, na cvičení vyjede jen část jednotky. Porovnání stavů aktivní zálohy OS ČR a ekvivalentními organizacemi v zahraničí uvádí tabulka 5 a graficky znázorňuje obrázek 17.

Obrázek 17: Porovnání počtu personálu v zálohách
Zdroj: vlastní výzkum

Stát	Počet obyvatel	Celkový počet záloh	Procento populace v záloze
ČR (2020)	10 700 000	3 468	0,0324
ČR (2030)	10 700 000	10 000	0,0935
USA (2020)	329 000 000	795 955	0,2419
Lotyšsko (2020)	1 902 000	7 800	0,4101
Rumunsko (2020)	19 290 000	53 000	0,2748
Litva (2020)	2 795 000	6 700	0,2397
Polsko (2020)	37 950 000	32 000	0,0843
Francie (2020)	67 390 000	35 000	0,0519
Německo (2021)	84 138 300	30100	0,0358
Velká Británie (2020)	67 220 000	4 000	0,0060
Slovensko (2020)	5 441 899	200	0,0037

Tabulka 5: Porovnání počtu personálu v zálohách
Zdroj: vlastní výzkum

Celkové počty vojáků v AZ jsou rámcově srovnatelné, a to zvláště pak u států západních armád. Tato teze bude platit zvláště pak pokud se podaří úspěšně dosáhnout vytyčených milníků KVAČR. Zde se potvrdil předpoklad autora, že dosavadní počet vojáků v AZ je dostatečný k plnění stanovených úkolů. Vyšší počet vycvičených vojáků však z dlouhodobého pohledu přispěje k navyšování počtů vojáků v povinné záloze, a to považuji za druhotný pozitivní efekt.

Infrastruktura

Celkem 78 % dotázaných si myslí, výcvikové a ubytovací prostory jejich jednotek jsou dostačující. Respondenti upozorňují, že prostory nevyhovují zejména v případě povolání všech příslušníků jednotky. Dále upozorňují na nevyhovující počet výcvikových prostor ať už u útvaru, tak i vojenských újezdů (dále jen VÚj). Stav a velikost infrastruktury se významně liší posádku od posádky. Obecně ale infrastruktura nevyhovuje především její kapacitou.

Interoperabilita

Spolupráce a interoperabilita je v rámci OS ČR na omezené úrovni. U AZ je charakterizována spoluprací KVV se spřátelenými vojenskými útvary, u jednotek AZ u útvarů AČR a organizací MO je interoperabilita zpravidla omezena pouze na spolupráci jednotek AZ a mateřského útvaru. Téměř nedochází k interoperabilitě mezi druhy vojsk. Interoperabilita mezi AZ a IZS je připravena k provádění na shodné úrovni jako mezi AČR a IZS. 80 % dotázaných si myslí, že spolupráce s ostatními jednotkami v rámci OS ČR a IZS je na vyhovující úrovni. Respondenti často uvádí, že z jejich zkušeností dosud nedošlo ke spolupráci AZ a IZS a že se se spoluprací v rámci OS ČR dosud nesetkali.

5.3 SWOT analýza Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky

Tabulka SWOT analýzy shrnuje výsledky dotazníkového šetření a je doplněna o výsledky analýzy DOTMLPF-I a praktické zkušenosti autora.

Tabulka č. 6 uvádí výsledky vlastní SWOT analýzy. Mezi silné stránky patří především zavedený a funkční systém přípravy a výcviku, který je přebrán ze systému přípravy VzP a pro potřeby jednotek AZ dále upraven. Je faktem, že míra kvality výcviku zásadně závisí na schopnostech jednotlivých VzP, kteří přípravu jednotek vedou a řídí, a to zejména na KVV, ale i u druhů sil. Míra zápalu jednotlivých vojáků AZ ale definuje úspěšnost výcviku, kdy za kratší časový úsek jsou schopni absolvovat stejná zaměstnání ve srovnatelných standardech jako VzP. Samostatnou kapitolou je nízká finanční náročnost, kdy mandatorní výdaje srovnatelných počtů vojáků v AZ a VzP jsou při běžném výcviku za předpokladu dodržení maximálních dnů výcviku v roce nižší než u VzP. Přímé vyjádření porovnání nákladů je zpracováno v Koncepci aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012.

Silné stránky	Slabé stránky
Finanční nenáročnost při běžném výcviku (mandatorní výdaje) Přístup vojáků v AZ k výcviku Zavedený a funkční systém přípravy a výcviku AZ	Finanční náročnost při nasazení (mandatorní výdaje) Nedostatek vybavení Nedostatek techniky Nedostatečná a nepřipravená infrastruktura Nedostatečná podpora u zaměstnavatelů
Příležitosti	Hrozby
Odpovídající základní legislativní rámec Pozitivní vnímání ze strany veřejnosti Využití v nasazení na území ČR při pohromách a epidemiích Využití AZ k přímé propagaci OS ČR jako celku i přípravě občanů k obraně Posílení občanské odpovědnosti Využití současné geopolitické situace k výstavbě AZ	Skluz v tvorbě vnitřních prováděcích předpisů Nepochopení významu AZ u AČR Zanedbanost existující infrastruktury Negativní demografický a zdravotnický vývoj populace Nedostatečné schopnosti akvizičního procesu a jeho nedostatečná flexibilita Nedostatečná motivace zaměstnavatelů Nestabilní finanční prostředky k zabezpečení konceptu AZ

Tabulka 6: SWOT analýza AZ

Zdroj: vlastní výzkum

Slabé stránky sestávají především z nedostatečného zabezpečení jednotek AZ materiálem a to zejména technikou. Jedná se tedy o nerealizované nebo nedokončené investice. Ty tak tvoří dlouhodobě vnitřní dluh. Další nezanedbatelnou slabou stránkou je výše mandatorních výdajů v případě operačního nasazení jednotek nebo jednotlivců. Je zapotřebí si uvědomit, že v takovém případě náleží náhrady jednak nasazeným vojákům v AZ, tak i jejich zaměstnavatelům.

Mezi příležitosti patří v zásadě odpovídající základní legislativní rámec, který umožňuje efektivní výcvik i případné nasazení v případě jasné vůle, dále pozitivní vnímání ze strany veřejnosti, které může pozitivně ovlivňovat rekrutaci a dále posilovat občanskou odpovědnost. Současná geopolitická situace se může využít k další výstavbě AZ a naplnění cílů KVAČR.

Mezi hrozby se řadí stále trvající skluz v tvorbě vnitřních prováděcích předpisů, který se projevuje i u VzP a logicky přesahuje i do AZ. Vnitřní dluh AČR se projevuje na zanedbané infrastruktuře, její stav mnohdy může jít do havarijního. V budoucnu může záporně ovlivnit výstavbu AZ negativní demografický a zdravotnický vývoj populace. Nedostatečné schopnosti akvizičního procesu a jeho nedostatečná flexibilita

se může i nadále projevovat v neschopnosti zabezpečení materiálem a technikou nebo opravou a výstavbou infrastruktury. V neposlední řadě ohrožují AZ i nestabilní finanční prostředky k zabezpečení konceptu AZ, to lze dobře spatřit například v rozdílnosti cílů AZ v klíčových dokumentech jako jsou Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky z roku 2012 a KVAČR 2030 z roku 2019. Poslední, ale klesající hrozbou je nedostatečná motivace zaměstnavatelů vojáků v AZ.

6 Diskuse

Diskuse vychází z propojení výsledků analýz DOTMLPF-I a SWOT a zároveň zohledňuje výsledky dotazníkového šetření, jehož druhá část byla přímo cílená k rozšíření vlastní analýzy DOTMLPF-I.

Doktríny

Analýza doktrín a vnitřních dokumentů spolu s dotazníkovým šetřením ukazuje, že Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky je v nesouladu s Koncepcí výstavby AČR 2030. Dokumenty spolu nekorespondují v zásadních bodech, jakými je například vývoj počtů jednotek a příslušníků AZ. Z výše uvedeného vyplývá nutnost vytvoření nové Koncepce AZ OS ČR tak, aby respektovala cíle (kromě ostatních i ty rekruční) stanovené v KVAČR a vymezila cestu k jejich dosažení a dále určila další vlastní cíle v rámci institutu AZ. Je nevyhovující stav, když KVAČR byl vydán v říjnu roku 2019 a přitom nezačaly probíhat úpravy v navazujících dokumentech. V ideálním případě k tomu mělo dojít souběžně, nebo alespoň následně, ale bez prodlení. Při dalších změnách je nutné takovému stavu zabránit a předejít mu souběžnou úpravou, nebo zadáním cílových milníků k úpravě podružných dokumentů.

Jedním ze zásadních omezení, které jsou stanoveny v zákoně č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) je ustanovení článku 1, § 13, kde se stanoví, že: *„Krajské vojenské velitelství povolá k výkonu vojenského cvičení nebo do služby v operačním nasazení vojáka v záloze povolávacím rozkazem. Povolávací rozkaz se doručuje jako poštovní zásilka do vlastních rukou nejméně 30 dnů přede dnem nástupu výkonu vojenského cvičení nebo do služby v operačním nasazení.“*

V tomtéž článku je sice dále stanoveno, že *„K nastoupení výkonu služby v operačním nasazení k zabezpečení záchranných prací nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí anebo značné majetkové hodnoty nebo za účelem plnění úkolů vyplývajících z mezinárodně právních závazků České republiky lze vojáka v záloze povolát i dříve,“* prakticky ale toto ustanovení nebylo využito z obav z případných problémů nedodržení lhůty, navíc prakticky je doba povolání stále omezena doručením povolávacího rozkazu do vlastních rukou.

Dalším omezením je nutnost provedení lékařského vyšetření před vojenským cvičením nebo operačním nasazením, viz. Kapitola 1.10 této práce. Lékařská prohlídka je časově

velmi náročná a při hromadných prohlídkách je patrný nedostatek lékařského personálu. Lze navíc předpokládat, že v případě MU by jeho dostupnost byla ještě výrazně horší. Autor lékařskou prohlídku z vlastní zkušenosti považuje za zbytnou, kdy by se dala nahradit čestným prohlášením se zachováním pravidelných ročních lékařských prohlídek vojáků AZ.

V dotazníkovém šetření dokonce 75 % respondentů uvedlo, že věří v akceschopnost jednotek AZ v časovém horizontu 0-14 dní. V tomto případě by ale byla nutná změna legislativy, aby taková akceschopnost byla zaručena podobně, jako má například Národní garda v USA. Během téměř čtyřleté autorovi praxe v roli náčelníka pro řízení AZ u útvaru druhů sil byla patrná jasná ochota příslušníků AZ být nasazen do operačního nasazení do 48 hodin.

Vhodné by bylo v zákoně změnit ustanovení například na povolání dvěma způsoby. Jako první způsob bych navrhoval potvrzený telefonický dohovor a jako druhé, záložní řešení, stávající způsob. V dalších aspektech považuji legislativní rámec AZ za vyhovující.

Dalším bodem, který souvisí s doktrinárními principy, je nedostatečně rozvinutá vnitřní i veřejná knihovna předpisů a publikací. Dobrým příkladem přitom může být Army Publishing Directorate, institut ministerstva obrany Spojených států amerických. Jedná se o databázi veřejné knihovny, která detailně shrnuje veškerou doktrínu americké armády a všech podléhajících složek. Stojí za to upozornit na rozsah a detailnost všech dokumentů. Pokrývá veškeré složky a činnosti jednotek, které nepodléhají utajení.

V tomto ohledu nemá OS AČR žádnou alternativu. Nejbližší identifikovanou alternativou je podsystém EPINAV Štábního informačního systému (ŠIS). Zásadními problémy ale jsou obecná zastaralost shrnutých předpisů a obecná nedostupnost systému ŠIS pro AZ.

System ŠIS je totiž dostupný pouze v rámci síťové infrastruktury MO a prostředku IT KIS MO a zřízenému uživatelskému účtu ŠIS. Navíc při nepoužívání ŠIS dochází po třech měsících k uzamčení účtu. To je problém právě u AZ, kdy mezery mezi povoláním (cvičeními) mohou být delší než toto období, a to jednak z plánovacích důvodů, tak z osobních důvodů, kdy se zpravidla AZ neúčastní všech vyplánovaných

cvičení jednotky. Nadto je přístup k ŠIS standardně udělován pouze velitelskému sboru jednotky.

Z výše uvedeného plyne, že prakticky AZ nemají k podsystému EPINAV přístup. Skutečný stav zabezpečení předpisy záleží na VzP odpovídajících za výcvik AZ u jednotky, nebo v rámci kurzů, na které jsou AZ vysláni.

Na základě ustanovení branného zákona nelze do AZ zařadit příslušníky bezpečnostních sborů, kteří jsou ve služebním poměru dle zákona č. 361/2003 Sb., zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Na základě zkušeností z koronavirové epidemie je na zvážení toto ustanovení rozšířit tak, aby pokrylo větší část zaměstnanců kritické infrastruktury. Během zátěže se totiž promítly problémy při povolávání zaměstnanců pracujících u městské policie nebo nemocničních zařízení. Takový personál zpravidla nemohl nastoupit do činné služby pro překážky (přetížení) v jejich civilním zaměstnání.

Na výzkumnou otázku lze tedy odpovědět, že z hlediska doktrín možnému nasazení jednotek AZ brání zejména zbytečně dlouhá legislativně a komunikačně stanovená reakční doba a dále omezený rozvoj vojáků AZ ve volném čase kvůli nedostupností veřejné i neveřejné knihovny.

Organizační struktura

Analýza operační struktury spolu s použitím dotazníkového šetření odhalila několik nedostatků. Prvním z nich je nedostatečná velikost pěších rot při KVV, kdy v rámci potřeb teritoriálních sil by bylo vhodné zvýšit organizační strukturu z pěší roty AZ na pěší prapor AZ, a to z důvodu pokrytí potřeb jednak VeTer tak i pokrytí potřeb kraje v rámci možných krizových situací.

Navýšená struktura by vyhovovala i stanoveným hodnotám systemizovaných míst VzP při jednotlivých KVV, kdy veliteli KVV, plukovníkovi, by přímo podléhal velitel pěšího praporu AZ, podplukovník. V plošném nasazení by teritoriální síly selhávaly i v jednom z jejich hlavních úkolů, ochraně ODOS, přitom navýšení počtů (změna organizační struktury) by tuto potřebu dokázala pokrýt. Organizační struktura u jednotek druhů sil je obecně dostatečná, a to jak rozsahem (obecně velikost roty a čtyř u praporu) tak přidělenými úkoly.

Dalším podstatným nedostatkem AZ u druhů sil je rozdíl v mírových a válečných počtech. Detailně nelze tento nedostatek rozebrat z důvodu stupně utajení, lze ale zobecnit, že pokud by došlo k úpravě, aby tyto počty zůstaly shodné v míru i ve válce, došlo by k úplnému odstranění problému.

Dalším z problémů organizační struktury je častá změna mikro i makro struktur. S ohledem na milníky 2025 a 2030 KVAČR, kde je vytyčeno navýšení počtů vojáků v AZ, vyplývá z těchto cílů přinejmenším jedna další změna struktur ve střednědobém plánu tak, aby vznikl požadovaný počet míst (k 1. 1. 2030 se jedná o cílový stav 10 000).

Výcvik

Analýza výcviku identifikovala dva podstatné problémy. Prvním je zákonné opatření omezení výcviku jednotlivce do 42 dní v roce. Následné další dny výcviku u jednotlivce musí být vedeny jako dobrovolné vojenské cvičení. To znamená, že cvičení pro daného vojáka je plně připraveno a zabezpečeno, nedochází ale k vyplácení žádných náhrad ani vojákovi v AZ ani zaměstnavateli vojáka v AZ.

Pokud přímo neexistuje legislativa pro AZ, pak se daná věc řídí legislativou shodnou pro vojáky z povolání. U výcviku to pak například znamená, že za každých 42 hodin nepřetržitého výcviku vojákovi náleží den volna. Volno se pak musí čerpat v rámci dnů určených pro výcvik. Z toho plyne buď nutnost vytvoření vlastního legislativního opatření pro výcvik AZ, které by mimo jiné upravovalo náležitosti vzniklé výcvikem, nebo úprava ustanovení branného zákona, která by zcela zrušila maximální hranici dnů omezení výcviku.

Dá se předpokládat, že toto opatření vzniklo z důvodu omezení mandatorních nákladů MO vynaložených k uhrazení kompenzací pro zaměstnavatele a vojáky v AZ. Toto riziko by šlo eliminovat vydáním metodického pokynu SPS pro plánování vojenských cvičení u útvaru. Změna by ale pomohla zvýšit připravenost jednotlivců a jednotek, protože někteří zaměstnavatelé a studenti VŠ se z povahy jejich činnosti v zaměstnání mohou a chtějí účastnit více dní výcviku, než je zákonem stanovený limit.

*Obrázek 18: Komplexní zamětnání – dopravní nehoda, třídění raněných a poskytování první pomoci; dovednosti, které se hodí i při MU
Zdroj: vlastní fotografie*

Dalším problémem jsou zásadní rozdíly ve vycvičenosti jednotek AZ. U jednotek AZ druhů sil je to přirozený jev vyplývající z decentralizace výcviku a z odpovědnosti za výcvik mateřským útvarem zabezpečeným jeho instruktory a materiálem.

V důsledky se tak nejedná o přímo nežádoucí efekt. Jiné nároky a časové požadavky na dosažení úrovně výcviku totiž jsou u záchranné roty AZ ženijního pluku a jiné u mechanizované roty AZ mechanizovaného praporu.

Naopak problémem je rozdílnost úrovně vycvičenosti u pěších rot AZ při KVV. Tento nedostatek bude z dlouhodobého pohledu eliminován nově vzniklým VeTer v Táboře, jehož jedním z úkolů je právě řídit a kontrolovat výcvik pěších rot KVV. Všeobecným problémem KVV i VeTer je ale výběr personálu (VzP) odpovídajících za výcvik AZ, konkrétně oddělení bojové přípravy (O-7) v případě Velitelství teritoria a operační oddělení v případě KVV. Praxe ukazuje, že při výběru personálu není zohledněna potřeba systemizovaného místa, ale pouze doba služby uchazeče u OS ČR, a přitom nezohledňuje jeho odbornou způsobilost a historii služby.

V dotazníkovém šetření bylo poukázáno na nedostatek kurzů pro vojáky v AZ. Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov organizuje kurzy určené pro AZ podle potřeb KVV a nezohledňuje potřeby jednotek AZ u druhů sil. Úplně tak chybí odborné kurzy, kurzy pro řízení bojové techniky nebo kurzy pro ovládání zbraňových systémů zavedených u jednotek druhů sil. Řešení mohou být různá, například provést revizi pořádaných kurzů se zohledněním reálných potřeb jednotek anebo pověřením útvarů druhů sil k pořádání daných kurzů ve vlastní kompetenci za dodržení rámce stanoveného Vojenskou akademií. Takové řešení by v rámci plánování u útvaru dokázalo lépe zohlednit vytiženost personálu i techniky u útvaru a v závěru vedlo k vyšší efektivitě systému.

V dotazníkovém šetření 78 % respondentů považuje výcvik jejich jednotky AZ za odpovídající. Respondenti přímo odpovídali, že často chybí začlenění do výcviku po boku profesionálních jednotek a hodnocena byla i nízká intenzita výcviku nebo nedostatek kurzů.

Velení a řízení

Rozbor systému velení a řízení úzce souvisí s organizační strukturou. V každém případě z pohledu výcviku a operačního nasazení je nedostatečný fyzický počet spojovacích prostředků (pojítek) a to především u jednotek druhů sil.

Pěší roty AZ KVV disponují neutajovanými spojovacími prostředky v dostatečném množství. Tato zařízení jsou ale již zastaralá a jak ukazuje konflikt na Ukrajině, je nutné, aby prostředky spojení měly možnost fungovat v utajeném režimu (s šifrováním).

Z hlediska každodenní komunikace chybí jednotný komunikační kanál, a i z toho důvodu u nadřízených stupňů chybí centrální přehledy nutné pro operační řízení (např. přehled očkování). Celý proces od převzetí branné povinnosti až po standardní komunikaci a informační podporu je nutné zjednodušit a tím zefektivnit.

Dotazníku i vlastní zkušenost autora ukazuje na problém organizační struktury odborné větve AZ u druhů sil. Za jednotky AZ u druhů sil je přímo odpovědný velitel, VzP daného útvaru. Evidence podléhajících AZ je ale vedena na jednotlivých KVV, kde mají vojáci v AZ vedeno trvalé bydliště. V praxi tak dochází k tomu, že velitel útvaru prostřednictvím skupiny pro řízení AZ musí přímo spolupracovat až se 14 KVV

v rámci běžné agendy jako je povolávání ke cvičení, sdílení plánů výcviku, změn a dalších parametrů.

Není přímo určená odpovědnost za vystrojení a povolání vojáků a v praxi dochází k nechtěnému prodlužování lhůt. Přeložení veškeré agendy související s AZ přímo na útvary by v první řadě vedlo k jednoznačnému určení odpovědnosti za veškeré AZ u útvaru na velitele útvaru, a to prostřednictvím náčelníka skupiny pro řízení AZ. Ve druhé řadě by vedlo ke zrychlení povolávání a další související evidenční agendy.

Dalším přínosem by byla bližší vazba vojáků AZ k útvaru. Možným rizikem by mohla být nezkušenost personálu na jednotlivých skupinách pro řízení AZ, a to zejména v období tranzice odpovědnosti.

Toto riziko by ale bylo eliminováno podporou ostatních skupin organického štábu útvaru, například skupin personalistiky a skupinou logistiky. Jedním z hlavních nedostatků by byla nedostupnost útvaru pro vojáky v AZ, kteří nebydlí v regionu, kde útvar sídlí (praxe totiž ukazuje, že pro vojáky v AZ není v zásadě důležitá blízká rezidence u útvaru, ale plnění úkolů jednotky a prestiž jednotky).

Materiál

Analýza materiálu jednotek AZ ukázala významné slabiny, které zásadním způsobem omezují možnosti využití AZ při MU a krizových situacích. Z hlediska bojové připravenosti a možností nasazení je zásadním omezením nepřidělení bojové (jednotky AZ KVV i u druhů sil) i přepravní techniky (jednotky AZ u druhů sil).

Dalším důležitým nedostatkem je vybavení zastaralými zbraňovými systémy. Ať už se jedná o malorážové ruční zbraně u pěších rot KVV, zastaralé protitankové zbraně (RPG-7) a zejména zcela chybějící protitankově řízené střely (PTRS) bez nichž pěší rota nemůže být účinně nasazena do bojových situací, a to zejména v případě nasazení nepřátelských mechanizovaných nebo tankových jednotek. U jednotek AZ druhů sil zcela chybí organicky přidělené prostředky spojení.

*Obrázek 19: Materiál jednotlivce – Velitelka družstva (z pověření)
Zdroj: vlastní fotografie*

Z hlediska nasazení při MU a krizových situacích je nepřidělení techniky stejně jako z hlediska bojové připravenosti zásadní. U bojových jednotek totiž bojová technika zajišťuje i primární transportní funkci.

V případě nasazení celého útvaru pak chybí prostředky pro přepravu jednotky AZ. Dalším slabým místem je nedostatek zásob veškerého náhradního materiálu u útvarů (vyplyvá ze situace u VzP) a to z důvodu nařízení majetkových manažerů. Přitom centrální zásobení vyčleněného (rezervovaného) materiálu pro případ nasazení není dostatečné z hlediska času a zejména při aktivaci více nebo všech jednotek a útvarů OS ČR.

Personál

V současné době, pokud bereme v potaz stávající organizační strukturu, není personální stav z hlediska čísel (obecné naplněnosti) problémem. Top management Armády i MO tlačí na nábor do AZ, a to se odrazilo na odlišení procesu náboru AZ a VzP a v důsledku snížení nároků v případě AZ.

Tato odlišnost vede dále k riziku u útvarů u druhů sil, kde v případě povolání AZ do operačního nasazení může dojít k nasazení vojáků AZ po bok VzP, případně ke vzniku „promíchané“ organizační struktury.

Z výše uvedených důvodů autor této práce zastává názor, že by bylo vhodné zavést celé rekruční řízení shodné pro AZ i VzP. Riziko z nedostatečného počtu AZ je sníženo dostatečným zájmem o službu v AZ a naopak předpokládám, že by došlo k významné eliminaci ukončování závazků před uplynutím jejich naplnění. Druhotným přínosem bude zjednodušený přechod od AZ k VzP, k němuž dochází poměrně často.

Dalším identifikovaným problémem je personální naplněnost velitelského sboru, kdy stávající záměr je obsazovat VzP ukončující svoje závazky do velitelských funkcí AZ. V praxi ale tento systém nefunguje, protože v naprosté většině VzP odchází do civilu s jasnými časově náročnými plány do blízké budoucnosti a často se syndromem vyhoření, oboje se pak neztotožňuje se zařazením do AZ.

Další praxí je přímá rekrutace na klíčová velitelská místa. Zdaleka ne každý uchazeč ale splňuje požadované podmínky kladené na obsazovanou velitelskou funkci. V rámci rekručního řízení ovšem není možné rozpoznat klíčové schopnosti a předpoklady jednotlivce. Možným řešením je nábor na základní funkce a až po několika absolvovaných cvičeních s jednotkou ve kterých prokáže svoje schopnosti povýšení na požadovanou funkci. Tuto možnost ovšem výrazně omezuje zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Ten stanovuje nejnižší možnou dobu v hodnosti před povýšením v rámci shodného hodnostního sboru.

V roce 2020 dosáhl personální stav 3468 vojáků v AZ. KVAČR hovoří o dosažení 5700 vojáků v AZ v roce 2025 a 10 000 vojáků AZ v roce 2030. Proces vstupu do AZ je v současné době odlišný (jednodušší – absence psychologického vyšetření, zjednodušená lékařská prohlídka) od vstupu do profesionální armády.

57 % dotázaných si myslí, že stávající personální stav je dostatečný pro plnění předurčených úkolů.

Identifikované výzvy jsou personální nenaplněnost velitelského sboru (počínaje veliteli družstev), nedostatek řidičů, případně poddimenzovaná velikost celé jednotky (tento poznatek souvisí spíše s bodem organizační struktura). Dalším předestřeným problémem je, že přestože jsou tabulková místa naplněna, na cvičení vyjede jen část jednotky.

SWOT analýza uvádí jako riziko „negativní demografický a zdravotnický vývoj populace“, to bude výrazným omezením v blízké budoucnosti již při plnění milníku 2030 KVAČR.

Infrastruktura

Přestože 78 % respondentů zastává názor, že výcvikové a ubytovací prostory jednotky jsou dostačující, při bližším zkoumání jednotlivých dotazníků lze vysledovat, že spokojenost je nižší, čím vyšší je hodnostní sbor respondenta. Podstatně větší nespokojenost je u VzP. To souvisí s mírou zkušenosti dotazovaných vojáků, a to zejména v oblasti mobilizační přípravy.

Většina jednotek totiž nemá přidělené ubytovací prostory na tabulkové počty a bez výstavby nové nemovité infrastruktury nelze tyto ubytovací kapacity navýšit. Lze si odvodit, že naprostá většina respondentů reagovala v dotazníku na situace, kdy plní výcvikové úkoly ve standartním složení, tedy kdy jednotka není zcela naplněna a když se výcviku neúčastní všichni povolání vojáci v AZ.

Zcela jiná situace by pak byla právě v operačním nasazení, kdy by tyto prostory kapacitně nevyhovovaly. Zejména s ohledem na vytyčené milníky KVAČR 2025 a 2030 lze konstatovat, že jsme v oblasti výstavby nemovité infrastruktury již pozadu, protože investiční plány jsou v resortu plánovány v časovém horizontu osmi let. Při dodržení stanovených vnitřních postupů tak nelze realizovat více než ztrojnásobení počtu vojáků v AZ během osmi let z hlediska infrastruktury. Konkrétním příkladem může být objekt mechanizované roty AZ, 42. mechanizovaného praporu v Táboře. Jak je vidět na obr. 2, budova je v nevyhovujícím technickém stavu a navíc neposkytuje dostatečně velké zázemí.

*Obrázek 20: V části budovy sídlí mechanizovaná rota AZ, 42. mechanizovaného praporu
Zdroj: Vlastní fotografie*

Souvisejícím problémem je i nedostatek výcvikových a dalších prostor v posádkách, a to ať už se jedná o učebny, sklady nebo posádková taktická cvičiště a posádkové střelnice. Možným řešením by mohla být zcela změněná dislokace posádek podle velikosti a potřeb daných jednotek a dobře zplánovaná, a především rychle provedená revitalizace posádek.

Jako možný příklad lze uvést redislokaci 4. brigády rychlého nasazení do posádky Bechyně a redislokaci ženijního pluku do posádky Žatec. Dalším problémem souvisejícím s infrastrukturou je nedostatek přidělených (ale i existujících) VÚj. Tento problém se projevil zejména po ztrátě VÚj Jince a současně navýšení počtu jednotek AČR.

Interoperabilita

Podobně jako v bodě infrastruktura, i v případě interoperability 80 % respondentů odpovědělo, že spolupráce s ostatními jednotkami v rámci OS ČR a IZS je

na vyhovující úrovni. A stejně jako u infrastruktury lze vysledovat, že spokojenost je nižší, čím vyšší je hodnotní sbor respondenta. Stejně tak, podstatně větší nespokojenost je u VzP.

To souvisí s mírou zkušenosti dotazovaných vojáků, a to zejména v možnostech spolupráce s jinými jednotkami a složkami OS ČR nebo IZS. Naprostá většina jednotek AZ nespolupracuje ani s jednotkami v rámci jejich útvaru (AZ u druhů sil) nebo v rámci jejich partnerského útvaru (KVV). A pokud ano, jedná se zpravidla pouze o využití instruktorů z jednotek, nikoliv o spolupráci v pravém slova smyslu. Ještě horší je pak spolupráce mezi různými druhy vojsk.

Spolupráce a interoperabilita je v rámci OS ČR na omezené úrovni. U AZ je charakterizována spoluprací KVV se spřátelenými vojenskými útvary, u jednotek AZ u útvarů AČR a organizací MO je interoperabilita zpravidla omezena pouze na spolupráci jednotek AZ a mateřského útvaru. Téměř nedochází k interoperabilitě mezi druhy vojsk. K interoperabilitě mezi AZ a IZS v praxi v současné době nedochází. Je ale připravena stejným způsobem jako u VzP.

7 Závěr

Cílem práce bylo provést analýzu existujících jednotek a právního rámce vzhledem k fyzickým, podnikajícím fyzickým osobám a právníckým osobám, porovnání s obdobným systémem v zahraničí. Dále provést analýzu a zhodnocení úrovně připravenosti, vybavenosti a možností použití vzhledem k možným plněným úkolům v krizových situacích. A dále bylo cílem zodpovědět výzkumnou otázku: „Jaké možnosti nasazení nabízí existující jednotky Aktivní zálohy AČR vzhledem ke krizovým situacím?“. Následující odstavce představují tyto možnosti a hodnocení, protože na danou otázku není jednoznačná odpověď ano nebo ne.

Přestože v uplynulých letech došlo k řadě MU a především v posledních dvou letech i vlivem pandemie Covid-19 a uprchlické krize v souvislosti s napadením Ukrajiny k vyhlášení různých krizových stavů, došlo k povolání vojáků v AZ pouze v několika málo případech (viz kapitola 1.6).

Po analýze a následném srovnání právního rámce vzhledem k fyzickým, podnikajícím fyzickým a právníckým osobám a následném srovnání s obdobným systémem v zahraničí je možné tvrdit, že finanční a ostatní podpora vojáků v AZ a jejich zaměstnavatelů je dostatečná, zvláště pak vezmeme-li v potaz specifické podmínky pro život v jednotlivých zemích (Česká republika a Spojené státy americké). Na druhou stranu pak ale tyto mandatorní výdaje způsobují, že v případě povolání vojáků v AZ do operačního nasazení, je tato složka OS ČR provozně dražší než nasazení VzP.

Zhodnocení úrovně připravenosti přesvědčivě ukázalo, že přestože lidský potenciál jednotek AZ a vlastní úroveň vycvičenosti by umožňoval široké možnosti nasazení, a to jak v rámci různých MU, tak i v rámci vyhlášených krizových stavů, skutečné možnosti jsou zásadně sníženy nedostatkem klíčového vybavení, především nedostatečným vybavením technikou (transportní i bojovou). Možnosti bojového nasazení u jednotek druhů sil jsou pak sníženy stávajícím mobilizačním plánem.

Ve srovnání s vybranými zahraničními organizacemi jsou tak možnosti nasazení existujících jednotek AZ OS ČR vzhledem ke krizovým situacím obecně výrazně nižší. Klíčovými nedostatky je nevyhovující množství techniky k přepravě

a nedostatek dalšího materiálu jako jsou spojovací prostředky, zabezpečený systém vnitřní komunikace dostupný v domácím prostředí vojáků v AZ, včetně knihovny.

V oblasti zabezpečení materiálem je tento problém ovšem řešitelný. U útvarů druhů sil je třeba změnit mírové i válečné tabulky počtů osob, zbraní a techniky podle příkladu a potřeb mateřského útvaru, u pěších rot KVV je třeba změnit organizační strukturu jednotek na pěší prapory s odpovídajícími tabulkovými počty zbraní a techniky. K zabezpečení bezproblémového chodu, a především připravenosti těchto jednotek, je vhodné, aby činnost štábů těchto pěších praporů byla v hlavní míře naplňována VzP daných KVV.

V návaznosti na tyto organizační a transformační změny by bylo nutné provést úpravu nemovité infrastruktury. Jedná se zejména o ubytovací prostory, vzdělávací zařízení a rozšíření autoparků. Pro zvýšení schopností VeTer, které by i nadále řídilo činnost KVV lze doporučit vybudovat k tomuto velitelství rotu zabezpečení. Taková jednotka by zabezpečovala rutinní chod VeTer a umožňovala mu bezproblémovou kontrolní a rozvojovou činnost (například pořádání kurzů pro AZ nebo metodické pomoci KVV).

V souvislosti s přidělením transportní a bojové techniky se nabízí zejména u vojáků v AZ (zpravidla se jedná o řidiče z povolání v civilních firmách) zrušit nutnost získání osvědčení k řízení vozidel ozbrojených sil. Tato povinnost je ukotvena v Rozkazu ministra obrany RMO č. 4/2018. Pravidla používání vozidel v rezortu MO. Praha: MO, 2018. Civilní řidičská oprávnění považují za dostatečná v kombinaci s přeškolením řidiče na typ techniky, rozsah a trvání přeškolení na typ by pak bylo ukotveno v aktualizovaném normativu. Tato změna by významně ulehčila kapacity vzdělávacích zařízení (Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov a autoškoly u útvarů druhů sil) a tím umožnila vytvořit podmínky pro zavedení jiných odborných kurzů pro AZ.

Pomocí by bylo změnit centrální systém zásobování jednotek na decentrální tak, aby klíčový materiál, například pro provádění záchranných a likvidačních prací, byl dostupný ve skladech posádky, útvarů nebo jednotek. To by zásadním způsobem zvýšilo akceschopnost zvláště pak v případě využití ustanovení o výjimce v rychlosti doručení branné povinnosti (povolání do služby). Dalším opatřením by mohlo být zřízení již dříve zmíněného vnitřního komunikačního a informačního systému včetně knihovny vnitřních dokumentů, který by byl použitelný v síti internet a dle technické

a bezpečnostní proveditelnosti alespoň částečně kompatibilní s vnitřními informačními systémy MO.

Teoretická analýza i dotazníkové šetření ukazuje, že nejsou zásadní překážky k alespoň krátkodobým operačním nasazením včetně nasazení v rámci předsunuté jednotky NATO na Slovensku. To ve výsledku umožní silám útvarů a jednotek VzP udržet a dále rozvíjet jejich výcvik, ale v první řadě především zvýší prestiž AZ v očích laické i odborné veřejnosti.

Velký potenciál má využití jednotek AZ v rámci vnitřní spolupráce. Jednak zvýší koordinační a plánovací schopnosti útvarů VzP a dále pomohou odstranit jejich dlouhodobé předsudky o vycvičenosti jednotek vojáků v AZ. V konečném důsledku i tento bod by zvýšil prestiž jednotek AZ a zájem o rekrutaci. Tím by se snáze dosáhlo vytyčených cílů v milníku 2030 KVAČR.

Další možný rozvoj lze realizovat nasazením malých jednotek do zahraničních operací. Dobrou variantou by mohlo být vyslání do operací předsunuté vojenské přítomnosti do misí na Slovensko, v Litvě nebo Lotyšsku. V těchto misích by po boku VzP zejména jednotky při KVV načerpaly dostatek nezbytných vojenských zkušeností. Tyto zkušenosti by pak mohli sami předávat u svých mateřských jednotek. Důležitý by tak byl precizní výběr personálu, aby posléze došlo k šíření nabytých zkušeností v rámci mateřské struktury jednotky AZ.

Seznam literatury

1. *ADP 3-90, Offense and Defense*, Washington D.C.: Headquarters Department of the Army, 2019.
2. *Army National Guard: Guard FAQs* [online]. 2021a [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.nationalguard.com/guard-faqs>.
3. *Army National Guard: Transport* [online]. 2021b [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.nationalguard.com/careers/transport>. GOHN, Sandi. 10 Need-To-Know Facts About the National Guard. [online]. *United Service Organizations*. 9. 12. 2021 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.uso.org/stories/2934-10-need-to-know-facts-about-the-national-guard>.
4. *Bezpečnostní strategie ČR*, Praha 2015 [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.
5. *Doplňování ozbrojených sil České republiky vojáky v záloze v době míru, odvodní řízení a zprošťování výkonu mimořádné služby: Dop1-1-1*. 1. Praha: Ministerstvo obrany, 2020.
6. DVOŘÁKOVÁ, Magdalena. Jak v nouzovém stavu žádat o pomoc armádu. *Armáda ČR*. [online]. 13.10.2020 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/jak-v-nouzovem-stavu-zadat-o-pomoc-armadu-224017/>.
7. DVOŘÁKOVÁ, Magdalena. Nasazení Aktivní zálohy v Národním očkovacím centru O2 Universum. *Armáda ČR*. [online]. 26. 5. 2021 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/nasazeni-aktivni-zalohy-v-narodnim-ockovacim-centru-o2-universum-227871/>.
8. GARAMONE, Jim. DOD details National Guard response to Capitol attack. [online]. *National Guard: Always ready always there*. 8. 1. 2021 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.nationalguard.mil/News/Article/2466077/dod-details-national-guard-response-to-capitol-attack/>.
9. GRASSEOVÁ, Monika. Využití SWOT analýzy pro dlouhodobé plánování. *Obrana a strategie* [online]. 2006, (2), 7 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2006/2-2006/vyuziti-swot-analyzy-pro-dlouhodobu-planovani.html>.

10. GROHMANN, Jan. 2012a. [online]. *Koncepce Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky - část. 1.* [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.armadinoviny.cz/koncepce-aktivni-zalohyozbrojenych-sil-ceske-republiky-cast-1.html>.
11. GROHMANN, Jan. 2012b. [online]. *Koncepce Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky - část. 2.* [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.armadinoviny.cz/koncepce-aktivni-zalohyozbrojenych-sil-ceske-republiky-cast-2.html>.
12. HALÍKOVÁ, Martina Sofie. Nasazení vojáků AZ v O2 universu skončilo. Pilotní projekt se vydařil. *Armáda ČR*. [online]. 12. 8. 2021 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/nasazeni-vojaku-az-v-o2-universu-skoncilo--pilotni-projekt-se-vydaril-229374/>.
13. Historie aktivní zálohy. *Armáda ČR*. [online]. 07 2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://acr.army.cz/scripts/detail.php?id=7242>.
14. JANOUŠEK, Artur. 2013. [online]. *Kvůli povodním vláda poprvé od roku 1918 povolala rotu aktivních záloh.* [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-povolala-rotuaktivnich-zaloh-do-dolniho-zelbu-pri-povodnich-2013-1kf-/domaci.aspx?c=A130621_1943157_usti-zpravy_alh.
15. *Jednotky AZ, Aktivní záloha (AZ)* [online]. 2022 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.aktivnizaloha.army.cz/>.
16. JELÍNKOVÁ, Tereza a KOHOUT, Tomáš. 2013. *Vojáci z Aktivních záloh vyrazili pomáhat při povodních bez rozkazu shora.* [online]. 11. 6. 2013 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/sever/odpoledne/_zprava/1222989.
17. *Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2012.
18. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2019. ISBN 978-80-7278-789-0.
19. KUTHAN, Pavel. 2009. *Aktivní záloha (1999-2009)*. Praha: Československá obec legionářská.
20. KUTHAN, Pavel Jaroslav. Historie a vývoj Aktivní zálohy AČR: 1. (historická východiska). *Valka.cz: Server o vojenství a historii* [online]. 19.5.2018a [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/15645-Historie-a-vyvoj-Aktivni-zalohy-ACR-1-historicka-vychodiska>.

21. KUTHAN, Pavel Jaroslav. Historie a vývoj Aktivní zálohy AČR: 8. Copak je to za záložáka... (vývoj v letech 2013-2014). *Valka.cz: Server o vojenství a historii* [online]. 19.5.2018b [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: https://www.valka.cz/15648-Historie-a-vyvoj-Aktivni-zalohy-ACR-8-?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=similar.
22. Krizové stavy. *Hasičský záchranný sbor České republiky*. [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.
23. MAGDOŇOVÁ, Jana. Zájem o aktivní zálohy v Česku roste. Armádě se od začátku války na Ukrajině hlásí desetkrát víc lidí. *IRozhlas*. [online]. Praha, 18.3.2022 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zalohy-armada-cr-zajemci_2203180600_voj.
24. Ministerstvo životního prostředí. 2013a. [online]. *Předběžné hydrometeorologické shrnutí průběhu povodně v červnu 2013*. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130627_usnese_ni_povodnove_komise/\\$FILE/OTM_CHMU_20130627.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130627_usnese_ni_povodnove_komise/$FILE/OTM_CHMU_20130627.pdf).
25. Ministerstvo životního prostředí. 2013b. [online]. *Vyhodnocení povodní v červnu 2013*. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <http://voda.chmi.cz/pov13/pov2013.pdf>.
26. MOORE, Harrison. Kentucky National Guard assisting with tornado response. [online]. *National Guard: Always ready always there*. 13. 12. 2021 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.nationalguard.mil/News/Article/2870676/kentucky-national-guard-assisting-with-tornado-response/>.
27. *Normativní výnos ministerstva obrany č. 54/2016, Organizace přípravy vojáků v záloze*, Ministerstvo obrany, 2016.
28. *Obranná strategie České republiky*, Praha. 2017.
29. Platové podmínky v AZ. *Armáda ČR*. [online]. 2022 [cit. 2022-04-30]. Dostupné z: <https://kariera.army.cz/platove-podminky-v-az>.
30. *Pomůcka k problematice aktivní zálohy*. 1. Praha: Sekce plánování schopností Ministerstva obrany, 2018.
31. *Programy přípravy vojáků v aktivní záloze krajských vojenských velitelství*. Vyškov: Ředitelství výcviku a doktrín, 2019. Prog-1-3/AZ KVV.
32. PROCHÁZKA, Josef a Pavel NEČAS. *Přístupy k tvorbě bezpečnostních a obranných strategií*. 1. Banská Bystrica: Belanium, 2020. ISBN 978-80-557-1656-5.

33. POTÁČ, Michal, Vojtěch HUMLÍČEK a Zbyněk SUCHÁNEK. Využití sil a prostředků AČR ve prospěch obyvatelstva v letech 2014-2018. *The Science for Population Protection: Bezpečnostní prostředí a bezpečnostní politika*. 2019(2), 6. ISSN 1803-635X.
34. ROSICKÁ, Zdena. *Armáda České republiky a ochrana obyvatelstva v rámci Integrovaného záchranného systému*. Vyškov: Ústav jazykové přípravy, 2007. ISBN 978-80-239-9465-0.
35. Rozkaz ministra obrany RMO č. 4/2018. *Pravidla používání vozidel v rezortu MO*. Praha: MO, 2018.
36. SHERMAN, Fraser. *CHRON: National Guard* [online]. 2018-06-27 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://work.chron.com/duties-national-guard-15750.html>.
37. *Směrnice náčelníka Generálního štábu Armády České republiky k organizaci logistické podpory aktivních záloh*, 2018.
38. SPEYCHAL, Robert. Povodně 2013: Profesionálním vojákům v Praze pomáhají i Aktivní zálohy, *Armáda ČR* [online]. 2013 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/vycvik-anasazeni/aktivni-zaloha/aktuality/povodne-2013:-vojakum-v-praze-pomahaji-iaktivni-zalohy-84905/>.
39. Struktura. *Armáda ČR*. [online]. 2021 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: https://www.acr.army.cz/_struktura/default.htm.
40. *U.S. Army Reserve home* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.usar.army.mil/>.
41. *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
42. Veterans Employment Toolkit: Active Duty vs. Reserve or National Guard. [online]. *U.S. Department of Veteran Affairs*. 09 2015. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.va.gov/vetsinworkplace/docs/em_activeReserve.asp.
43. *Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
44. *Zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově*, sbírka zákonů Československé republiky.
45. *Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
46. *Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.

47. *Zákon č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
48. *Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
49. *Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
50. *Zákon č. 241/2000 Sb. Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
51. *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
52. *Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů*, sbírka zákonů České republiky ISSN 1211-1244.
53. Data z dalších vnitřních dokumentů AČR.

Seznam příloh, obrázků, diagramů, tabulek a grafů

Obrázek 1: Schéma systému velení a řízení	20
Obrázek 2: Schéma vyžadování SaP AČR	22
Obrázek 3: Graf k otázce č. 1	42
Obrázek 4: Graf k otázce č. 2	43
Obrázek 5: Graf k otázce č. 3	43
Obrázek 6: Graf k otázce č. 4	44
Obrázek 7: Graf k otázce č. 5	45
Obrázek 8: Graf k otázce č. 6	46
Obrázek 9: Graf k otázce č. 7	47
Obrázek 10: Graf k otázce č. 8	48
Obrázek 11: Graf k otázce č. 9	49
Obrázek 12: Graf k otázce č. 10	50
Obrázek 13: Organizační struktura	51
Obrázek 14: Organizační struktura KVV	52
Obrázek 15: Zjednodušená organizační struktura bojového útvaru – útvaru u druhů sil	52
Obrázek 16: Komplexní zaměstnání – slanění s materiálem se sebejištěním; dovednost, která se může hodit i při MU	53
Obrázek 17: Porovnání počtu personálu v zálohách.....	56
Obrázek 18: Komplexní zaměstnání – dopravní nehoda, třídění raněných a poskytování první pomoci; dovednosti, které se hodí i při MU	64
Obrázek 19: Materiál jednotlivce – Velitelka družstva (z pověření).....	67
Obrázek 20: V části budovy sídlí mechanizovaná rota AZ, 42. mechanizovaného praporu	70
Tabulka 1: Vývoj počtů příslušníků AZ	13
Tabulka 2: Počet jednotlivých událostí s nasazením sil a prostředků AČR v letech 2014–2018	17
Tabulka 3: Přehled vyhlášených krizových stavů.....	26
Tabulka 4: Služné vojáka AZ	29
Tabulka 5: Porovnání počtu personálu v zálohách	56
Tabulka 6: SWOT analýza AZ	58

Seznam zkratek

AZ – Aktivní záloha

AZD – Aktivní záloha dobrovolná

AČR – Armáda České republiky

ČR – Česká republika

DOTMLPF-I – Vojenská metoda analýzy funkčních oblastí, viz kapitola 4.2

DVC – dobrovolné vojenské cvičení

HMP – Hl. m. Praha

IT – informační technologie

IZS – Integrovaný záchranný systém

JCK – Jihočeský kraj

JMK – Jihomoravský kraj

KHK – Královehradecký kraj

KVAČR – Koncepce výstavby Armády České republiky

KVK – Karlovarský kraj

KVV – krajské vojenské velitelství

LBK – Liberecký kraj

MO – Ministerstvo obrany ČR

MSK – Moravskoslezský kraj

MU – mimořádná událost

MV – Ministerstvo vnitra ČR

NGŠ – náčelník generálního štábu AČR

ODOS – objekty důležité pro obranu státu

OLK – Olomoucký kraj
PCK – Pardubický kraj
PLK – Plzeňský kraj
PTRS – protitanková řízená střela
OPIS – operační a informační středisko
OS – ozbrojené síly
RPG – ruční protitankový granát
SaP – síly a prostředky
SCK – Středočeský kraj
SPS – Sekce plánování schopností MO
ŠIS – Štábní informační systém
USA – Spojené státy americké
USK – Ústecký kraj
ÚPP – Ústřední poplachový plán
VeTer – Velitelství teritoria
VÚj – vojenský újezd
VYS – kraj Vysočina
VŠ – vysoká škola
VzP – voják z povolání
ZLK – Zlínský kraj